

Biblicum

- tidskrift för biblisk tro och forskning

Nr 2 2003 Årg. 67

INNEHÅLL

Redaktionellt. Stefan Hedkvist	45
Inledning till Bibeln – del 6. De poetiska böckerna. Stefan Hedkvist.....	49
Mänskliga auktoriteter och Skriftens auktoritet. Egil Edvardsen	66
Den gemensamma deklARATIONEN om rättfärdiggörelsen. Stefan Sjöqvist	74
<i>Frågor och svar:</i>	
Vad betyder ”nåd”? AS	84
Med anledning av ett TV-program. AS.....	86
<i>Utblick över samtiden:</i>	
I Walthers fotspår? John F Brug.....	90

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Alvar Svenson.

Redaktionskommitté: Alvar Svenson, Carl Peterson, Stefan Hedkvist och Egil Edvardsen.

Tidskriften utkommer under 2003 med 4 nummer.

Prenumerationspriset för 2003 är 150 svenska kronor (stud 90 kr).

Norska prenumeranter betalar norska kr 135 (stud 85 n kr).

Finska prenumeranter betalar 17 Euro (stud 12 Euro).

Postgiro Sverige 152335-6

Bankgiro Norge 7877.08.15400

Sampa Bank Finland 800017-70843747

Tidskriftens expedition:

Carl Peterson, N Stationsgatan 29, S-287 72 Traryd.

E-mail: carl.peterson@rixtele.com

Redaktionens adress:

Alvar Svenson, Klagatan 10, S-340 14 Lagan.

E-mail: alvar.svenson@swipnet.se

Glöm inte anmäla adressändring.

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

2/2003

Redaktionellt

Religiösa samfund och religion har blivit heta debattämnen i tidningar och TV. Ibland har man gjort rätt vilda associationer. I en TV-debatt gick associationerna från "tron på en gudomlig skrift" via "fundamentalism" till "terrorism". Man diskuterade fundamentalismen som företeelse och såg potentiella fiender till ett demokratiskt samhälle i alla grupper som bekände tron på en "gudomlig skrift". Där man tror på en gudomlig Skrift finns också risken att man vill låta religiösa normer inkräkta på demokratin. Efter att ha talat om kristna och judiska fundamentalister visades sedan bilder på muslimska fundamentalister som viftade med automatvapen. Vilket samband man såg mellan kristna som bekänner att Bibeln är Guds ord och beväpnade muslimer blev aldrig närmare förklarad. Om en debatt på så låga nivå får genomslag i allmänhetens attityder kommer det att bli en än tyngre börda att bekänna tron på Bibeln som Guds auktoritativa ord. Bekännelsen av Bibelns inspiration och ofelbarhet har under lång tid blivit hånad av den förnekelse som går under namnet "vetenskap". Men det har ändå känts lätt att bära detta hån eftersom det riktat sig mot vad vi verkligen tror och bekänner. Det är mer frustrerande att bli utsatt för beskyllningar för något som den lutherska kyrkan inte står för. Kanske går vi mot en tid då de som bekänner tron på Bibeln som Guds ord blir betraktade som samhällsfarliga fanatiker.

Är en luthersk kyrka som tror att Bibeln är Guds ord ett hot mot ett demokratiskt samhälle? Innebär tron på Bibeln som Guds ord att man också ska tvinga Bibelns normer på samhällets förvaltning? Gör den lutherska kyrkan anspråk på världslig makt? Hur långt är steget från tron på en gudomlig Skrift till terrorism?

Den lutherska kyrkan följer inte demokratiska principer, det är sant. Skriften är den enda normen för kristen lära och liv. Det som Skriften uttalat sig om kan aldrig bli föremål för omröstning eller omvärdering. Det är inte folkviljan som avgör vilken lära som ska förkunnas i och av kyrkan och det är inte majoriteten som ska ställa upp normerna för vad som är ett kristet liv. Det tillhör inte heller människors uppgift att sätta sig till doms över Skriftens innehåll. Vår uppgift är att tro och bekänna vad den uppenbarar för oss. Därigenom är kyrkan i grunden odemokratisk. Det är inte folkviljan som råder i kyrkan utan Gud. Vi tror att Bibeln har gudomligt ursprung och att det är genom detta ord Gud regerar i sin kyrka.

Men det finns ingen som helst koppling mellan denna bekännelse och att kyrkan skulle utgöra ett hot mot den demokratiska ordningen i samhället. Det är fjärran från den lutherska kyrkan att göra anspråk på världslig makt eller att vilja tvinga på samhället de bibliska normerna för vad som är rätt och fel. Bibeln lär att både staten och kyrkan är instiftade av Gud men att staten och kyrkan verkar inom två skilda ansvarsområden med olika medel. Statens uppgift är att upprätthålla den yttre samhällsordningen och har för denna uppgift tillgång till yttre maktmedel. Kyrkans enda uppgift till tidens slut är att göra människor till Kristi lärjungar och har som enda medel för denna uppgift fått evangeliet i ord och sakrament. Kyrkan har inte fått någon som helst befogenhet att styra samhället, inte heller har den blivit ombetrodd med några medel för en sådan maktutövning. Bibeln uppmanar alla kristna att underordna sig den överhet som finns och be för den. Den lutherska kyrkan är ur den aspekten harmlös både för demokratiska och totalitära stater. Lutheraner gör inte uppror och den lutherska kyrkan är ingen konkurrent till statsmakten. Men det är inte alla kristna kyrkor som ser det så.

Den lutherska kyrkan kan i sitt språkbruk ibland framstå som hotfull och våldsam. Bibeln uppmanar oss att rusta oss som fullt färdiga och stridsberedda soldater. Bibeln uppmanar oss att ta på hela Guds vapenrustning, rättfärdighetens pansar, trons sköld, frälsningens hjälm och Andens svärd samt att lida som goda Kristi Jesu soldater. En del människor kan säkert uppfatta detta som en hotfull beskrivning av en grupp samhällsfientliga religiösa fanatiker. Men till skillnad från överhetens svärd kan de kristnas svärd inte utsätta någon för yttre tvång eller skada.

Den enda uppgift Kristi Jesu soldater har är att förkunna fridens evangelium. Andens svärd är ingenting annat än Guds ord. Detta är ett oblodigt vapen men inte på något sätt kraftlöst. Alla Guds fiender har anledning att bäva inför förkunnelsen av evangelium. Kraften i Guds ord kan jämföras med dynamit. Guds ord har makt att utföra under i människors hjärtan. Det utsätter inte människor för yttre tvång men föder dem på nytt så att de av hjärtat tror på Jesus som sin Frälsare och förnyar dem så att de vill tjäna Gud med sitt liv. Detta är också det sätt på vilket kyrkan kan förändra samhället. När enskilda människor kommer till tro på Guds ord och får förnyade hjärtan kommer de att vända ryggen till ett orättfärdigt liv. Kyrkan har då fått en ny medlem som ber för alla i ledande ställning så att vi kan föra ett lugnt och stilla liv på allt sätt gudfruktigt och värdigt. Samhället har då också fått en pålitlig medborgare som underordnar sig den överhet som finns.

Många statsmakter genom historien har i ett missriktat nit sett en fara i att människor av hjärtat satt sin tro till Jesus och levt till hans ära. Ändå är detta nya liv inte baserat på någon annan norm än den naturliga lagen som alla människor har en viss kunskap om och som borde utgöra grunden för all rättskipning i staten (Guds bud och den lag som människors samveten vittnar om är inte väsensskilda). Många statsmakter har förutom att upprätthålla yttre ordning också sett det angeläget att hindra kyrkan att förkunna evangelium. Då det sker finns det gränser i de kristnas plikt att underordna sig överheten. När Petrus och apostlarna blev strängt förbjudna att undervisa i Jesu namn svarade de: "Man måste lyda Gud mer än människor." Det är och förblir kyrkans svar när överheten vill hindra kyrkan att förkunna evangelium. Denna olydnad är dock inte samhällsomstörtande. Det är ett försvar av kyrkans uppgift att förkunna evangelium.

Ärkebiskop K G Hammar har lyfts fram som en för demokratin ofarlig kyrklig företrädare. Ingen skulle få för sig att beskylla honom för att vilja låta religiösa normer inkräkta på demokratin. Ingen föreställer sig väl att han ens vill låta religiösa normer inkräkta på kyrkans aktivitet. Är receptet för att slå vakt om demokratin att kyrkorna avskaffar Bibeln som auktoritativ norm? Nej, det är en bedräglig väg, det är inte heller möjligt. Det är inte möjligt eftersom Guds ord står fast till evig tid. De som förkastar Guds uppenbarelse åstadkommer inget annat än sitt eget

fördärv. Det är också en bedräglig väg eftersom där Bibeln förkastas blir den ersatt av mänsklig auktoritet. Och mänsklig auktoritet känner inga gränser. ”I människors hand vill jag inte falla” utropade David. Ett exempel på en kyrka som ersatt Bibeln som högsta norm för lära och liv med mänsklig auktoritet är den katolska kyrkan. Den har i stort sett helt gjort sig av med evangeliet som är kyrkans enda medel för att utföra sin uppgift. Den har tagit sig andra uppgifter och har uttalade anspråk på världslig makt. Mänsklig auktoritet och världslig makt går hand i hand.

Detta nummer av tidskriften *Biblicum* granskar de fruktansvärda läromässiga konsekvenserna av att ersätta Bibeln med mänsklig auktoritet. Nådens evangelium går då förlorat. Inledningen till Bibeln har nu kommit fram till de poetiska böckerna i GT som ger uttryck för det nya liv som Anden verkar i människors hjärtan genom evangeliet. Det gör människor till goda medlemmar i kyrkan men också till goda familjemedlemmar och samhällsmedborgare. Det sker inte genom yttre tvång utan genom hjärtats förnyelse som Anden verkar genom ordet. Tidskriften *Biblicum* ska fortsätta försvara Bibeln som enda norm för kristen tro och liv. En kyrka som förblir vid Skriftens ord kommer att förbli vid sin av Gud givna uppgift att förkunna evangeliet. En sådan kyrka är också en välsignelse för samhället. En kyrka som ersatt Bibeln med mänsklig auktoritet kan inte vara det. Den utgör en fara både för människors själar och samhällsordningen.

Stefan Hedkvist

De poetiska böckerna

av Stefan Hedkvist

Ivåra biblar är Gamla Testamentets böcker indelade i historiska, poetiska och profetiska böcker. De poetiska böckerna omfattar Job – Höga Visan.

Hebreisk poesi

De poetiska böckerna innehåller i huvudsak poesi även om de också innehåller en del prosaberättelse, som i Jobs inledande och avslutande kapitel. Författarna till bibelns poetiska böcker hade som främsta syfte att stärka läsarnas andliga liv. För detta ändamål använde de lyrisk och didaktisk (undervisande) poesi. När författarna beskriver de själsliga och känslomässiga effekterna av Guds domar och löften dominerar styckets lyriska karaktär. När författarna ställer fram för läsarna en gudomlig sanning så blir resultatet didaktisk poesi.

Den hebreiska poesin kännetecknas främst av parallellism, vilket innebär att varje vers består av två eller flera led som står i en bestämd relation till varandra. Det finns olika typer av parallellism. Leden i en vers kan uttrycka ungefär samma tanke, motsatta tankar, eller så kan det ges en utförligare framställning av det första ledet i de följande.

JOB

Huvudpersonen i boken är Job som levde i landet Us. Boken är inte ett drama med fiktiva personer. Job nämns på två andra ställen i Bibeln, Hesekiel 14:14-20 och Jakob 5:11. Hesekiel räknar upp Job tillsammans med Noa och Daniel. Jakob uppmanar de kristna att vara uthålliga i lidandet med profeterna och Job som föredömen. På båda dessa ställen framställs Job som en historisk person likaväl som de andra.

Tid och plats för händelserna

Jobs bok innehåller inga referenser till någon annan bok, person eller händelse i GT. Därför kan vi inte med säkerhet datera boken. Men den innehåller indikationer på en mycket tidig tillkomst. En av dessa indikationer är beskrivningen av Behemot och Leviatan i kapitel 40 och 41. I många bibelöversättningar står det i fotnoter att de sannolikt syftar på flodhästen respektive krokodilen. Detta är dock snarare osannolikt. Beskrivningen på Behemot stämmer inte på flodhästen och beskrivningen av Leviatan stämmer inte på krokodilen. Behemot beskrivs som det största djuret i skapelsen, ett djur som ingen människa kan fälla, endast Gud har kontroll över det. Behemots svans liknas vid en ceder vilket knappast kan sägas om flodhästens korta stump. Leviatan beskrivs som större och våldsammare än krokodilen. Krokodiler kan trots allt fångas av människor men inte Leviatan. En del har föreslagit att Behemot och Leviatan är mytologiska djur. Men sammanhanget i vilket hänvisningarna görs till Behemot och Leviatan gör att det är naturligare att uppfatta dem som verkliga djur som levde på Jobs tid. Vi kan inte identifiera dessa djur med några djur som nu lever eller som levde ens på Abrahams tid. Beskrivningen av Behemot leder snarast tankarna till en växtätande dinosaur medan Leviatan var en köttätande reptil. Det kanske är tillräckligt att säga att det rör sig om mycket stora djur som sedan länge är utdöda. Beskrivningen av dessa djur gör att vi vill datera Job till tiden strax efter syndafloden. Det finns också andra indikationer på detta.

Job var inte precis någon ung man när han drabbades av sitt lidande. Han var far till tio barn som nått vuxen ålder. Ändå kunde Elifas säga till honom: ”Både gråhårsman och åldring finns ibland oss, mycket äldre än din far” (Job 15:10). Och i de sista verserna av boken får vi veta: ”Därefter levde Job etthundrafyrtio år och fick se sina barn och barnbarn i fyra led. Sedan dog Job, gammal och mätt på att leva” (Job 42:16-17). Job levde i en tid då människorna blev äldre än vad Abraham blev. Detta indikerar också att vi kan placera Job närmare tiden för syndafloden.

Job levde i landet Us. Us nämns på några ställen i Bibeln. I Klagovisorna 4:21 heter det: ”Fröjda dig och var glad, du dotter Edom, du som bor i landet Us.” Detta gör att vi kan identifiera landet Us med Edom. Det låg sydöst om Palestina och gränsade mot Döda havets

södra strand. Det är idag en karg bergstrakt. Detta område hade dock en annan karaktär före Guds dom över Sodom och Gomorra. ”Innan HERREN fördärvade Sodom och Gomorra var [Jordanslätten] nämligen som en HERRENS lustgård, som Egyptens land, ända till Soar” (1 Mos 13:10). Job ägde stora hjordar får, kameler, nötboskap och åsnor. Hans framgångsrika boskapsskötsel i denna trakt passar bättre förhållandena före Abrahams tid än efter. Elifas, en av Jobs ”tröstare”, var från Teman. Teman är också en plats som associeras med Edom.

Författare

Boken nämner inte vem som är författaren. Det finns heller inga otvetydiga bevis på vem det är. Eftersom de långa talen återges så detaljerat borde de ha nedtecknats kort tid efter att de framfördes. Job kan själv vara författaren till boken. På den tid Job levde skrev man inte med alfabetisk skrift i bokrullar utan med kilskrift på lertavlor. Det finns indikationer på att Mose använde kilskriftstavlor som källor när han skrev 1 Mosebok. Mose hade fått utbildning som egyptisk prins att läsa dessa gamla skrivtecken. Det kan vara Mose som överförde Job till alfabetisk skrift och lade den vid sidan av sina skrifter. Martin Luther, tillsammans med många konservativa bibelforskare, föreslår Salomo som författare. De gör det på grund av de likheter som finns mellan Jobs bok och Ordspråksboken och Predikaren. Job kapitel 28 innehåller många likheter både i ordval och innehåll med Ordspråksboken kapitel 1, 8 och 9. Även om det vore intressant att veta vem den mänskliga författaren var så är det ännu viktigare att veta vem den gudomliga författaren är. Job tillhör Gamla Testamentets kanoniska skrifter och aposteln Paulus säger om dessa: ”Varje skrift är utandad av Gud” (2 Tim 3:16).

Bibelkritikerna talar inte om *en* författare till boken utan om *flera*. De anser att den historiska berättelse som återges i de två första kapitlen och i det sista kapitlet tyder på att de är skrivna av en annan författare än de poetiska kapitlen i bokens centrala del (3-41). De hävdar också att det centrala partiet i boken har olika författare, speciellt kapitlet om visdomen (kap 28), Elihus tal (32-37) och Herrens tal (38-41). Men det är ett helt ogrundat antagande att en och samme författare inte kan skriva både prosa och poesi. Det finns flera dokument från det forna Egypten och Mellanöstern där en och samme författare använder både

prosa och poesi. Det är också ett helt ogrundat antagande att en och samme författare inte kan återge olika personers skilda infallsvinklar på saken som behandlas. Dessutom är boken så noggrant komponerad efter en uttänkt plan att det är högst otroligt att det är ett verk av flera författare från skilda tider.

Bokens språk och uppbyggnad

Bokens uppbyggnad, innehåll, stil och språkbruk tyder på att författaren var en verklig mästare. Job innehåller många ord som bara används en gång i Bibeln, samt många svåra grammatiska konstruktioner. Den innehåller också ett magnifikt bildspråk. Det gör boken mycket svår att översätta. Luther skriver om sin översättning att Job antagligen skulle ha haft lättare att fördrå sina odugliga tröstare än den tyska översättningen. Luther klagar också att han ofta inte hann översätta mer än tre rader på fyra dagar trots att han hade hjälp av språkmännen Melanchton och Aurogallus.

Jobs bok innehåller många målande bilder från naturen, speciellt i kapitlet om visdomen (28) och Herrens tal (38-41). Dessa kapitel innehåller också många frågor som inte kräver något svar eftersom svaren är så uppenbara. I Herrens tal påminns vi om den majestätiska storheten i Herrens visdom och makt. Läsaren leds att tillsammans med Job erkänna att Gud är hela universums skapare som samtidigt tar vård om var och en av oss små människor.

Efter en historisk inledning skildras en verbal kamp i tre ronder mellan Job å ena sidan och Elifas, Bildad och Sofar å andra sidan. Trots sitt lidande förblev Job fast i tron ända tills han blev provocerad av sina vänner. De menade att en människas rättfärdighet måste bedömas utifrån om det går henne väl eller illa. De menade att Jobs olycka och lidande måste vara rättmätiga straff för hans synder. De tystnade inför Jobs häftiga försvar. Job höll fast vid sin rättfärdighet till den grad att han beskyllde Gud för att undanhålla honom hans rätt. Därefter kommer Elihus tal. Elihu säger att Gud är rättfärdig oavsett vad som sker och att han räddar den rättfärdige från det onda. Slutligen kommer Guds tal. Gud framhåller sin allmakt, ära och visdom. Inför detta faller Job ned i syndabekännelse och vördnad. Boken slutar med en historisk återgivning av hur Job åter blir välsignad av Gud.

Bokens tema

Boken behandlar temat: ”Hur kan en rättfärdig Gud tillåta att en god människa får lida så mycket?” Men också andra teman behandlas i boken. Den visar att Gud är värd vår kärlek och vördnad även bortsett från de välsignelser han ger oss. Den visar att Gud kan tillåta lidande för att pröva, rena och stärka den rättfärdiges själ. Den visar att Guds domar är outgrundliga och hans vägar outrannsackliga, så mycket högre än vi kan tänka och förstå.

För att förstå boken får man inte glömma det viktiga samtalet mellan Gud och Satan i det andra kapitlet. Gud berömde Job som en from och gudfruktig människa. Satan utmanade Gud och menade att det endast berodde på att Gud välsignat Job. Satan fick då tillåtelse att ansätta Job på alla sätt bara hans liv skonades. I sitt lidande ser vi hur Jobs tro tidvis vacklar och trons låga börjar flämta men i slutet så står han dock emot alla Satans attacker. Ingenting kan ta ifrån Job tron på att hans Frälsare lever och att han för Frälsarens skull är förklarad rättfärdig och äger uppståndelsen och livet.

I sitt lidande och under sin pina sa Job saker som han inte borde ha sagt och som han inte heller skulle ha sagt under andra omständigheter. Han blev utsatt för en kraftig provokation från sina vänner. Hans andliga tillstånd hade både toppar och svackor. Men i slutet så ödmjukade han sig inför Gud och underkastade sig Guds vilja. Han var sannerligen from och rättsinnig, en man som fruktade Gud och undvek det onda. Gud välsignade Job i slutet mer än han tidigare blivit välsignad.

Bokens betydelse för oss idag

Vi har stor behållning av att läsa Jobs bok om och om igen. Fast bokens budskap framfördes för så många tusen år sedan så passar det fortfarande vår situation.

Ända sedan våra första föräldrar föll i synd så har synden i högsta grad påverkat våra liv och fört med sig svåra konsekvenser; bekymmer, sorg, lidande, smärta, sjukdom och död. Vi syndare tenderar att vara dömande likt Jobs vänner. Likt dem är vi benägna att dra slutsatsen att ett stort lidande är konsekvensen av någon speciell svår synd som den personen begått, vilket inte behöver vara fallet. Vi är snara att se fel hos andra för att själva framstå som bättre. Visst är det sant att en person som

begått en viss synd kan få lida konsekvenserna av den speciella synden, som David vars synd ledde till kaos i hans familj, men det är också sant att Gud använder lidanden för att pröva och stärka de kristnas tro. Det var detta som Elihu framhöll i sitt tal, efter det att Jobs vänner tystnat.

Det är för de troende i vår tid på samma sätt som det var för de troende under Gamla testamentets tid; de lidanden som Gud tillåter drabba oss är inte straff för synden utan en tuktan till vårt bästa för att stärka vår tro.

Profetior om Kristus

Jobs bok blir helt obegriplig om man inte läser den i ljuset av Kristi kors. I Kristi kors får gåtan kring de troendes lidande sin lösning.

Job höll fast vid sin rättfärdighet. Job erkänner att han är en syndare (Job 14:4). Samtidigt säger han: ”Jag håller fast vid min rättfärdighet och släpper den inte” (Job 27:6). Men rättfärdigheten var inte hans egen utan en tillräknad rättfärdighet. Job förtröstade på sin Återlösare (Job 19:23-27). Återlösaren har friköpt oss från synd och straff och därför är de troendes lidande inte ett straff utan en faderlig tuktan och prövning.

Innehåll

1. Inledning: Jobs välsignade liv, hans prövningar och syndfulla förtvivlan, kap 1-3.
2. Jobs och hans tre vänners dispyt om lidandets orsaker, kap 4-31. (Första rondan, kap 4-14, andra rondan, kap 15-21, tredje rondan, kap 22-31.
3. Elihu försvarar Guds rättfärdighet och tillrättavisar både Job och hans vänner, kap 32-37.
4. Gud själv framhåller sin allmakt och ära, kap 38-41.
5. Avslutning: Job bekänner och ångrar att han farit vilse; och blir välsignad av Gud, kap 42.

PSALTAREN

Psaltaren har sitt namn av ett grekiskt ord som används om olika sträng-instrument. Det hebreiska namnet är Lovsångerna, vilket är ett passande namn även om det bara är en av psalmerna som kallas lovsång (Ps 145).

Psaltaren är en samling om 150 andliga sånger. De gammaltestamentliga poeterna uttrycker i dessa sånger evangeliets sanningar och de tankar och känslor som den helige Ande verkat i dem. Varje troende kan här känna igen sig och finna passande uttryck för sina andliga erfarenheter. Kyrkan har alltid hållit Psaltaren högt och hämtat tröst och undervisning från denna bok. Skriften vittnar själv om att Psaltaren alltid använts flitigt av fromma människor. Marias lovsång i Luk 1:46-55 och Sakarias lovsång i Luk 1:68-78 består till största delen av fria citat ur Psaltaren. Det vittnar om att de kunde stora delar av Bibelns egen sångbok utantill. Många psalmer i den kristna kyrkans psalmskatt har också hämtat sitt innehåll från Psaltaren.

Författare

Vår kunskap om psalmernas författare kommer i huvudsak från psalmernas överskrifter. De flesta av psalmerna skrevs av kung David och hans samtida som levde omkring 1000 f. Kr. Den äldsta psalmen skrevs av Mose på 1400-talet f. Kr. Fyrtionio av psalmerna anger inte vem som är författaren. Två av dessa tillskrivs David på andra ställen i Bibeln (Ps 2 i Apg 4:25; Ps 95 i Hebr 4:7). Det kvarstår alltså fyrtiosju psalmer där vi inte vet vem författaren är. Av de signerade psalmerna har David skrivit 75, Asaf 12, Koras söner 11 (Heman var en av Koras söner, Ps 88), Salomo 2, Mose och Etan en vardera.

Överskrifterna

Psalmernas överskrifter ger oss många intressanta upplysningar, förutom att författaren anges. En del överskrifter anger tillkomsttiden, bakgrunden och syftet med sången (Ps 18, 30, 38, 51, 52, 54, 56, 57, 59, 63 osv.); en del anger vem som var den musikaliske ledaren för tempelkören (Jedutun var en av dessa ledare, 1 Krön 16:41,42); vilka instrument som skulle användas (Ps 4, 54, 67 osv.); eller vilken typ av psalm det är ("psalm", "sång", "bön", "vallfartssång", "lovsång").

Överskrifterna skrevs av psalmförfattarna och tillhör de aktuella psalmerna. Den negativa bibelkritiken bortser i regel helt från informationen i överskrifterna. De skapar istället en egen bakgrund till psalmerna utifrån sina egna förutfattade meningar om religionens utveckling i Israels historia, helt utan stöd i historiska eller arkeologiska källor. De betraktar inte överskrifterna som ursprungliga utan som senare tillägg till psalmerna. Om deras påstående stämmer var Israel det enda folk i den forntida främre orienten som inte försåg sina psalmer med överskrifter. De äldsta grekiska och syriska översättningarna av Psaltaren har med överskrifterna men verkar gissa vad en del termer betyder, vilket vittnar om överskrifternas äkthet och ålder.

En del uttryck i överskrifterna är mycket gåtfulla och har sysselsatt många kommentatorer. Luther försökte översätta dessa överskrifter med tanken att de innehöll en symbolisk referens till psalmens innehåll. Han översatte exempelvis överskriften till Ps 22: ”hinden som jagas i gryningen” med tanken att det var en anspelning på Kristi lidande, som beskrivs i psalmen. Detta exempel har sedan följts av många senare översättare. Men denna teori är mycket osäker eftersom många av uttrycken i överskrifterna inte verkar vara relaterade till psalmernas innehåll.

Vår svenska översättning har många gånger helt enkelt lämnat de hebreiska uttrycken översatta (som i överskriften till Ps 46; *alamót*). Troligtvis syftar alla dessa uttryck på melodier, tonarter eller instrument och utgör anvisningar för hur psalmen skulle framföras. Detta anges också i översättningen med ordet ”till” (”till *alamót*”).

Uttrycket ”*sela*” återkommer på flera ställen. Vad det betyder är än idag en gåta. Det rör sig troligtvis om en musikalisk term som anger ett instrumentellt mellanspel.

Psaltarens tillkomst

Vi har ingen information om vem som samlat dessa psalmer och arrangerat dem i en bok, inte heller när det gjordes. Psalmerna är arrangerade enligt en speciell plan. Det vittnar om att en man sammanställde psalmerna så som vi nu finner dem i Psaltaren. Psalm 137 skrevs under den babyloniska fångenskapen. Det finns inga säkra bevis på att någon psalm tillkommit senare än detta. Därför är det troligt att psalmerna

sammanställdes till den samling som vi känner som Psaltaren av Esra efter återkomsten från den babyloniska fångenskapen.

Den som sammanställde psalmerna så som de nu är arrangerade i Psaltaren använde sig av äldre samlingar. Gud hade genom kung David, och profeterna Gad och Natan, gett anvisningar för musiken och sången i templet (2 Krön 29:25). David hade till leviterna överlämnat en samling psalmer som han själv och Asaf författat för att användas i tempelgudstjänsten. Denna psalmbok med Davids och Asafs psalmer användes vid gudstjänsten under kungatiden (2 Krön 29:30). Men den slutliga sammanställningen av alla psalmer gjordes som sagt inte förrän efter den babyloniska fångenskapen.

Bokens disposition

Psaltaren är uppdelad i fem avsnitt eller ”böcker”. Varje bok avslutas med en lovprisning (doxologi) enligt följande: Första boken, Ps 1-41 (lovprisning, 41:14); Andra boken, Ps 42-72 (lovprisning, 72:18,19); Tredje boken, Ps 73-89 (lovprisning, 89:53); Fjärde boken, Ps 90-106 (lovprisning, 106:48); Femte boken, Ps 107-150 (lovprisning, Ps 150). Den som sammanställde Psaltaren verkar ha hämtat idén till denna uppdelning från de fem Moseböckerna. Lovprisningarna verkar inte ursprungligen ha tillhört de psalmer de nu är fogade till.

Klassificering av psalmerna

Luther indelade psalmerna i, 1. *messianska psalmer*, 2. *läropsalmer* (exempelvis Ps 1 och 139), 3. *tröstpsalmer* (exempelvis Ps 4; 37; 91), 4. *böne- och botpsalmer* (exempelvis Ps 3; 137; 143), 5. *tacksägelsepsalmer och lovsånger* (Ps 103; 104; 136). Det är dock inte alltid så lätt att klassificera psalmerna eftersom deras karaktär ofta växlar, en lovprisning kan övergå i en allvarlig bön, eller en bön från ett ångerfullt hjärta kan övergå i en lovprisning. De sju botpsalmerna (6; 32; 38; 51; 102; 130; 143) har använts i kyrkan som en särskild grupp psalmer sedan 250 e. Kr och används ofta som textläsningar under fastan.

Profetior om Kristus

De *messianska psalmerna* innehåller profetior om Kristus. Under historien före Davids tid var endast få detaljer uppenbarade om Messias. Våra

första föräldrar trodde på Frälsaren som skulle födas av en kvinna och krossa ormens huvud till priset av sitt eget blod (1 Mos 3:15). Noas profetia riktade de troendes hopp till Frälsaren som skulle födas i Sems släkt (1 Mos 9:26) och löftena till Abraham, Isak och Jakob begränsade löftetets linje ytterligare. Jakobs profetia visade att den utlovade Frälsaren för alla människor skulle födas i Juda stam (1 Mos 12:3; 26:4; 49:8-12). Sedan Gud uppfyllt första delen av sitt löfte till Abraham och gjort hans avkomlingar till ett stort folk i Egypten och fört dem ut ur slaveriet tvingades Bileam mot sin vilja att profetera om stjärnan som skulle träda fram ur Israel och krossa Guds folks fiender (4 Mos 24:17-19). Mose profeterade om den särskilde Profet som Gud skulle låta uppstå åt Israel. Varje människas liv hänger på hur vi ställer oss till hans ord (5 Mos 18:15-19). Från begynnelsen har Guds folk förtröstat på den utlovade Frälsaren fast profetiorna om honom varit sparsamma. Med Davids psalmer fick Guds folk med ens en uppsjö information om den kommande Frälsaren. Natan profeterade för David att Frälsaren skulle vara en avkomling till honom (2 Sam 7: 12-14). David fick nåden att genom sina sånger uppenbara en mängd detaljer om honom för Guds folk. Fast Messias skulle vara Davids avkomling, en sann människa, skulle han samtidigt vara sann Gud (Ps 2:7; 45:7,8; 110:1). Messias skulle regera för evigt och hans välde omfatta allt, intill jordens ändar (Ps 2; 72; 89). Också såsom människa skulle han bli satt att råda över allt skapat - ett herravälde Adam förlorade på grund av syndafallet (Ps 8). Messias skulle komma för att lida för synden. Hans lidande är ingående beskrivet i Ps 22 och Ps 69. Han skulle bli förkastad av Israels ledare (Ps 118:22) och förrådd av sin vän som åt brödet med honom (Ps 41:9). Han skulle bli hånad under sitt lidande (Ps 22:8). Hans händer och fötter skulle bli genomborrade (Ps 22:17) och man skulle dela hans kläder mellan sig och kasta lott om hans klädnad (Ps 22:19). Man skulle ge honom ättikvin att dricka (Ps 69:21). Han skulle lida det ohyggliga kvalet att vara övergiven av Gud (Ps 22:2) och efter sitt lidande bli upphöjd (Ps 22:23ff.). Han skulle uppstå från de döda (Ps 16:10) och regera för evigt som kung och präst (Ps 110). Vi måste gå till något av evangelierna i Nya testamentet för att hitta mer detaljerad information om honom.

Många messianska psalmer är identifierade som sådana i Nya testamentet. Det råder alltså inget tvivel om att dessa psalmer handlar om

Kristus. Men även andra psalmer än de som anges som messianska i Nya testamentet handlar om Kristus. Till de messianska psalmerna räknas: Ps 2 (Apg 4:25, 26), Ps 8 (Hebr 2:6-9), Ps 16 (Apg 2:25-31), Ps 22, Ps 23, Ps 24, Ps 40 (Hebr 10:7), Ps 45 (Hebr 1:8,9), Ps 47 (Kristi himmelsfärd), Ps 68 (Ef 4:8-10), Ps 69 (Joh 2:17), Ps 72, Ps 89, Ps 93, Ps 97 (Hebr 1:6), Ps 110 (Matt 22:44f.), Ps 118 (Matt 21:42).

De negativa bibelkritikerna avslöjar sin otro och blindhet genom att förneka att någon psalm ursprungligen var en profetia om Kristus. Man måste betrakta det som en desperat handling när översättarna till Bibel 2000 går till ackadiskan för att söka betydelsen på ett hebreiskt ord i Ps 22:17 bara för att slippa översätta det ”genomborra”. Det säger sig självt att ett ords användning i ackadiskan inte säger någonting om hur ett liknande ord används i hebreiskan. Om det verkligen var så att ord som uttalas och stavas ungefär likadant också har samma betydelse i alla närbesläktade språk så skulle vi inte behöva någon norsk-svensk ordbok. Både masoreterna, judiska lärde på 500-talet e. Kr som försedde den hebreiska konsonanttexten med vokaltecken, och negativa bibelkritiker verkar i detta fall vara beredda att gå till ytterligheter bara de kan komma bort från att Ps 22:17 är en klar profetia om Jesus. Masoreterna gjorde det genom att vokalisera konsonanttexten så att den blir en nonsensmening, bibelkritikerna gör det genom att låta ordets betydelse i ett annat språk avgöra hur det ska översättas i detta sammanhang. Hade Jesus inte uppfyllt profetian så skulle de säkert ha översatt ordet på naturligt sätt med den betydelse det hade under hela tiden fram till Jesu tid, nämligen ”genomborra”. Denna betydelse finns omvittnad i gamla översättningar av den hebreiska texten.

Mer negativ kritik

En norsk teolog som hette Sigmund Mowinckel har påverkat många svenska bibelforskarens syn på Psaltaren. De messianska psalmerna blev för Mowinckel kungapsalmer som leviterna komponerat för tronbestigningsceremonierna vid nyårsfesten. Israel påstås ha importerat denna kult från Babylonien. Översättarna bakom Bibel 2000 har många hänvisningar till tronbestigningsceremonierna i notsystemet till Psaltaren. Det största felet med denna teori är att man helt bortser från den information om psalmernas författare, bakgrund och syfte som ges i över-

skrifterna. Dessutom motsäger man Jesus och apostlarnas vittnesbörd om psalmernas författare och innehåll. Ytterligare en svaghet med denna teori är att det helt saknas belägg i historiska och arkeologiska källor för att en sådan kult någonsin ska ha förekommit i Kanaan. Inte heller finns det otvetydiga belägg för existensen av denna kult i Babylonien. Inte heller går det att förklara varför Israel skulle ha importerat denna kult från det avlägsna Babylonien även om den existerat där. Trots dessa svagheter så anses denna teori som vetenskaplig.

Denna skola av negativa bibelkritiker har öppnat dörren för ett nytt sätt att se på Psaltaren som har blivit allt populärare. Förnekelsen av vissa objektiva sanningar har öppnat dörren för förnekelse av all objektiv sanning. Översättarna av Bibel 2000 har fortfarande ett intresse av författarnas ursprungliga mening med texten. I vår tid där det postmodernistiska inflytandet är starkt har det blivit likgiltigt att undersöka vad psalmförfattarna ursprungligen hade för mening med vad de skrev. Det viktiga är vad läsaren får ut av texten. Innebörden i psalmen är den som läsaren uppfattar, inte den som författaren ursprungligen avsåg. Sanningen i texten har alltså förvandlats att bli vad läsaren personligen tycker sig få ut av texten, allt annat är irrelevant. Enligt denna syn på Psaltaren har det blivit intressant att studera vad psalmerna har för betydelse för läsaren, inte vad författaren hade för mening med texten.

Mot detta presenterar Psaltaren en mängd häpnadsväckande profetior om Kristus som sedan går i uppfyllelse i historien. Gud har i historien visat att han är den som uppfyller sina löften. Detta är sant oavsett om människor tror det eller inte. Salig är den som lyssnar till Guds ord och tar sin tillflykt till Frälsaren som där förkunnas. Men de ogudaktigas väg leder till undergång.

ORDSPRÅKSBOKEN

Författare

Kung Salomo ”författade 3 000 ordspråk och 1 005 sånger. Han talade om träden, från cedern på Libanon till isopen som växer fram ur väggen. Han talade om fyrfotadjuren, om fåglarna, om kräldjuren och om fiskarna” (1 Kungaboken 4:32-33). I Ordspråksboken finns en del av Salomos 3000 ordspråk samlade.

Bokens tre huvudavsnitt är författade av Salomo även om de kan vara samlade och arrangerade av någon annan. Då det gäller det tredje avsnittet så vet vi att dessa ordspråk är samlade av andra än författaren. Det heter i kap 25 vers 1: ”Dessa ordspråk är också av Salomo, samlade av Hiskias, Juda kungs, män.” Det kan förhålla sig på samma sätt med de tidigare avsnitten.

Innehållet i de två tilläggen, kap 30 och 31, kan också ha sitt ursprung i Salomos 3000 ordspråk. Överskrifterna till dessa två kapitel är gåtfulla. De namn som här nämns finns inte omnämnda någon annanstans i Bibeln. Överskriften till kap 30 lyder: ”Detta är Agurs, Jakes sons, ord och utsaga. Så talar den mannen till Itiel – till Itiel och Ukal.” En del har antagit att Agur var en profet under kung Salomos tid och att kung Hiskias män samlade också hans ordspråk och fogade dem till Salomos egna. Kung Lemuel nämns som författare till kap 31. Det kan vara kung Salomo som döljer sig bakom detta namn.

Syfte

Syftet med denna samling ordspråk anges alldeles i början av boken: ”Av dem lär man känna vishet och förmaning och att förstå kloka ord. Av dem hämtar man förmaning till vist handlande, till rättfärdighet, rätt och redbarhet. De ger enkla människor klokhet, de unga kunskap och omdöme” (Ordspråksboken 1:2-4). Ordspråksboken är Gamla testamentets ”bergspredikan” som lär oss hur vi skall leva ett rättfärdigt liv inför Gud och människor. Boken är speciellt riktad till unga människor. Om vi vill leva ett liv som behagar Gud så måste vi först få kunskap. Hur skulle vi kunna göra det som är rätt om vi inte vet vad det rätta är? Ordspråksboken lär oss också att förtrösta på att Gud lär oss det rätta även om det går emot våra egna tankar och impulser: ”Förtrösta på Herren av hela ditt hjärta, förlita dig inte på ditt förstånd... Håll dig inte själv för vis, frukta Herren och fly det onda” (Ordspråksboken 3:5,7).

Ordet ”hjärta” förekommer mer än 100 gånger i boken. Fast boken behandlar människans beteende och gärningar så hänvisar den ofta till gärningarnas ursprung - människans hjärta. Det finns inga sanna goda gärningar om inte hjärtat först blivit omvänt och förnyat.

Ordspråksboken vänder sig inte till Israel som nation. Boken är mer

allmän i sin karaktär och behandlar ofta individen, familjesituationen och samhällslivet. Detta gör boken aktuell för alla tider och alla platser. Det sista kapitlet är mest känt för lovprisningen av den gudfruktiga hustrun. Denna utsaga visar vilken stark och högaktad ställning hustrun/modern hade i den hebreiska familjen. Detta kapitel har också präglats både judendomens och kristendomens syn på hustruns/moderns roll i familjen. Kvinnoförtyck är något som är fjärran från Bibelns kvinnoideal. En god hustru blir istället högt aktad av både man, barn och samhälle. Till skillnad från dagens kvinnoideal är det inte kvinnans förgängliga skönhet som prisas utan hennes gudsfuktan. Detta är en välbehövlig avslutning på boken som i sin första del i långa stycken varnar för ogudaktiga kvinnors potential att förleda till synd och leda till fördärvet.

Innehåll:

1. Första avsnittet, kap 1-9, innehåller en rad ordspråk som prisar den visdom sann gudsfuktan ger och som avslöjar syndens dårskap.
2. Andra avsnittet, kap 10-24, och
3. Tredje avsnittet, kap 25-29, innehåller löst sammanhållna ordspråk.
4. Två tillägg, kap 30 och 31, bland vilka det sista är känt för sin lovprisning av en god hustru.

PREDIKAREN

Bokens innehåll och karaktär kan beskrivas med Jesu ord i Matt 6:34: "Gör er alltså inte bekymmer för morgondagen. Den skall själv bära sitt bekymmer. Var dag har nog av sin egen plåga."

Predikaren ser på livet ur två perspektiv. Dels ser han på livet utan Gud och kommer fram till slutsatsen att allt är fåfängligt. Dels ser han på livet under Guds regim och finner då många goda gåvor och välsignelser. De otroende ser inte bortom den materiella världen och det leder till hopplöshet. De troende kan se på livet med trons öga. De troende som ser Guds hand i allt som sker kan vara förnöjsamma också i en föränderlig värld.

Predikaren visar att även om jordiska ting är meningslösa och förgängliga i sig själva så kan de njutas utan att själen tar skada under för-

utsättning att sann gudsfruktan är det som regerar människans hjärta och sinne. Predikaren sammanfattar därför sin förkunnelse till sist med följande ord:

”Detta är slutsatsen, när allt blivit hört:
Frukta Gud och håll hans bud,
det hör alla människor till.
Ty Gud skall föra alla gärningar fram i domen,
med allt som är fördolt,
vare sig det är gott eller ont” (Predikaren 12:13,14).

Författare

Bokens författare anges i bokens titel: ”Ord av Predikaren, son till David, kung i Jerusalem.” Denna titel visar att Salomo är författaren. De flesta negativa bibelkritiker är överens om att detta inte kan vara sant. Somliga har föreslagit att någon senare anonym författare tillskrivit Salomo författarskapet för att ge extra tyngd och auktoritet åt innehållet. Men denna förklaring kan accepteras endast av dem som förnekar att bibeln är inspirerad av Gud. Om bibelns böcker är inspirerade av Gud så är också böckernas titlar trovärdiga och sanna.

Författaren låter oss förstå att han personligen upplevt inte bara hur meningslösa jordiska njutningar är, speciellt syndiga njutningar, han har också upplevt de särskilda problem som följer med hög ålder. Detta gör att vi antar att Salomo skrev denna bok på sin ålders höst efter det att han ångrat sina synder och omvänt sig från sitt avfall. Därför kan vi se denna bok som en parallell till kung Davids bekännelse i Ps 51, som han skrev under liknande omständigheter, oss till varning och undervisning.

Innehåll

1. Den första predikan, över fåfängligheten i mänsklig visdom och jordisk rikedom och njutning, kap 1,2
2. Den andra predikan, över det rätta bruket av allt som hör till det jordiska livet, kap 3-5.
3. Den tredje predikan, över rikedomens fåfänglighet och den sanna visdomens gärningar, kap 6-8.

4. Den fjärde predikan, över levnadsregler som grundar sig på den sanna visdomen, kap 9-12.

HÖGA VISAN

Bokens titel är ”Sångernas sång av Salomo”. Sångernas sång är ett hebreisk superlativ som betyder ”den vackraste av sånger”.

Boken är kort och man läser den på 20 minuter. Det är en bok som jämfört med andra bibelböcker sällan blir läst och det är sällan predikotexterna är hämtade från denna bok. Däremot är denna bok flitigt behandlad av bibelutläggare. Det beror på svårigheten att tolka boken. Om denna bok bara beskrev kärleken mellan brudgum och brud så kan den visserligen vara nyttig att läsa men det kan knappast ha motiverat en plats bland de kanoniska skrifterna som vittnar om Kristus. I vår sekulariserade tid tenderar bibelutläggare att se boken uteslutande som en världslig kärlekssång.

Tolkningarna av boken kan indelas i följande kategorier:

- Litterär tolkning: ett poem om mänsklig kärlek.
- Förebildlig tolkning: ett poem som beskriver kärleken mellan en verklig brudgum och brud som en förebild till kärleken mellan Gud och hans folk.
- Allegorisk tolkning: ett poem som använder mänsklig kärlek som symbol för kärleken mellan Gud och hans folk.

Alla dessa tolkningsförsök har ett spår av sanning i sig. Men alla dessa kategorier har också sina svagheter. Höga Visan låter sig inte pressas in i den ena eller den andra kategorin. Istället för att pressa in boken i någon av dessa kategorier ska vi låta den tala för sig själv i ljuset av Skriften i övrigt. Boken handlar om äktenskapet och den hängivna kärleken mellan brudgum och brud. Men i ljuset av Skriften är det omöjligt att tala om äktenskapet och kärleken utan att referera till Kristus, den himmelske brudgummen, och hans kärlek till sin församling. Gud instiftade äktenskapet i begynnelsen (1 Mos 2:18-25). Gud instiftade äktenskapet med sig själv i centrum. Endast där Gud är närvarande med sin förlåtande kärlek kan äktenskapet närma sig vad det ursprungligen

var tänkt att vara. Höga Visan har alltså en dubbel mening. Sången handlar om mänsklig kärlek när den är som bäst. Men den pekar också fram emot en annan kärlek - kärleken mellan Kristus och hans kyrka. Bokens undervisning kan sägas bli sammanfattad i dessa ord av Paulus: ”Ni män, älska era hustrur, så som Kristus har älskat församlingen och offrat sig för den, för att helga den, sedan han renat den genom vattnets bad, i kraft av ordet. Ty han ville ställa fram församlingen inför sig i härlighet, utan fläck eller skrynkla eller något annat sådant. Helig och fullkomlig skulle den vara. På samma sätt är mannen skyldig att älska sin hustru som sin egen kropp” (Ef 5:25-28).

Innehåll

1. Kärlekens vårtid (1:1-3:5)
2. Bröllopet (3:6-5:1)
3. Separation och återförening (5:2-8:4)
4. Minnen (8:5-14)

Mänskliga auktoriteter och Skriftens auktoritet

av Egil Edvardsen

Skriftens auktoritet är idag ett främmande ord för de flesta människor. Men vad sker egentligen när Skriften inte är högsta auktoritet i kyrkan? Vad bygger de kristna sin tro på? Ska de kristna vara beroende av mänskliga auktoriteter för att veta vad som ska läras i kyrkan?

Guds ord som regel och rättesnöre

Lutherska kristna har allt sedan reformationen varit vana att böja sig för det som står skrivet i Guds ord. Skriftens ord har varit högsta norm, regel och rättesnöre för all lära och liv i kyrkan. Det är endast Guds ord som har avgjort vad som är kristen tro. Inte ens Luthers lilla katekes eller någon av de andra bekännelseskrifterna har fått tjäna som en auktoritet som står över Skriften. Bekännelseskrifterna har endast fått tjäna som rättesnöre i lärofrågor eftersom de överensstämmer med Guds ord. Man har gjort skillnad på Skriften som *norma normans* (den normerande normen) och Bekännelseskrifterna som *norma normata* (den normerade normen).

Lutheranerna har rättat sig efter Luthers förmaning i Schmalkaldiska artiklarna: ”Det betyder, att Guds ord allena skall grunda trosartiklar, men eljest ingen, icke ens en ängel (Gal 1:8)” (SA II, 2, 15). Och man har skrivit under reformatornas inledande ord i inledningen till Konkordieformeln: ”Vi tro, lära och bekänna, att den enda regel och norm varefter alla läror och lärare böra prövas och bedömas, endast är Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter” (FC Epit 1).

Vidare har man alltid med uttrycket ”Guds ord” förstått de heliga skrifterna i det Gamla och Nya testamentet. Man har betraktat varje ord och uttryck i dessa skrifter som ord som skrivits genom Guds inspiration (verbalinspirationen) och till alla delar ofelbart. Eftersom man har lärt att varje ord i Bibeln är Guds inspirerade och ofelbara ord, har man också betraktat Bibelns ord som högsta auktoritet i kyrkan.

Tron på Bibelns auktoritet har inte lutheranerna själva hittat på. Vi har bekänt denna tro på grund av Bibelns självvittnesbörd. Genom Bibelns ord har vi kommit till tro på Kristus som vår Frälsare från synden. Denna tro hänger inte i fria luften eller vilar på osäker grund, utan har det fasta fundament som är Guds eget ord i Bibeln. Genom detta ord har den Helige Ande skapat tron i oss. Guds ord har avslöjat synden hos oss (lagen) och uppenbarat Frälsaren från synden (evangeliet). Det är bara naturligt att en bok som har gett oss frid och glädje, visshet om syndernas förlåtelse, tröst och hopp, med andra ord gjort oss till troende kristna, blir föremål för vår största tillit. När därför Guds ord gör krav på att vara en absolut auktoritet i allt som angår tro och liv, vill vi gärna rätta oss efter det.

Alltsedan Gud gav människorna sitt skrivna ord, har kyrkan haft det skrivna ordet i Bibeln som enda norm för lära och liv. Ingen ska lägga något till eller dra något ifrån Guds ord. Endast Gud kunde lägga till det skrivna ordet tills uppenbarelsen blev fullbordad. Josua hänvisade folket till "hela den lag" som Moses hade gett folket, och han varnade dem: "Vik inte av från den, varken till höger eller vänster" (Josua 1:7). Profeten Jesaja förmanade folket att de skulle vända sig "till ordet och vittnesbördet", och han varnade dem att om de inte talade i enlighet med ordet, "hade de ingen morgonrodnad", dvs de skulle famla i mörker och blindhet (Jes 8:20).

I sin berättelse om den rike mannen och Lasarus hänvisar Jesus tydligt alla sina åhörare till de heliga Skrifterna när det gäller frälsningen. Den rike mannens bröder skulle hålla sig till Moses och profeterna, för "hör de inte Moses och profeterna, låter de sig inte överbevisa om någon uppstår från det döda" (Luk 16:29,31). Kyrkan har förutom det Gamla testamentet också fått tillagt det Nya testamentets skrifter. Vi ska inte förvänta oss några nya uppenbarelsen som tillägg till apostlarnas ord i Nya testamentet. Paulus lär oss att den nytestamentliga kyrkan är byggd på "apostlarnas och profeternas grund" (Ef 2:20), och då menar han inte apostlarnas och profeternas personer, utan deras *ord*.

Guds ords auktoritet kan inte ersättas med någon annan. Under Guds ords auktoritet ska alla böja sig. De som inte bryr sig om Guds ord eller de som sätter sig till domare över Guds ord, sätter sig upp mot Guds auktoritet. Om dem säger Kristus: "Den som förkastar mig och inte tar

emot mina ord, han har en domare över sig: det ord som jag har talat skall döma honom på den yttersta dagen” (Joh 12:48).

Förnuftet som auktoritet

Det finns många ”auktoriteter” som sätter sig till domare över Guds ord. Gemensamt för dessa är att de utgår från den fallna människans förvända sinne. Den naturliga människan är en fiende till Gud (Rom 8:7) och har ingen lust att böja sig för Guds ord. Om den fallna människan säger Guds ord: ”*Ingen* förständig finns, *ingen* finns som söker Gud” (Rom 3:11). Därför är det egentligen ingen överraskning att Guds ord står så lågt i kurs bland moderna människor och att de inte vill böja sig för bibelordet.

Men när nu människor inte vill rätta sig efter Guds ords auktoritet, låter de sig medvetet eller omedvetet ledas av andra auktoriteter. Dessa auktoriteter har som gemensam nämnare att de bygger på det mänskliga förnuftet. När förnuftet inte kan förklara eller godta det som står skrivet i Guds ord, så antingen utesluts det som inte kan godtas eller görs det tillägg för att kunna förklara det som står skrivet.

Gud har gett oss sitt inspirerade ord på ett mänskligt språk. Vi kan förstå orden, uttrycken och grammatiken i Guds ord eftersom Gud talar på ett begripligt språk. Vi kan t ex förstå när Bibeln säger att Jesus gick på vattnet. Uttrycket ”Jesus kom gående på sjön” (Joh 6:19) är inte svårt att förstå. Varje ord i satsen är mycket enkelt att förstå för alla människor med normal fattningsförmåga. Ja, till och med ett litet barn kan utan problem förstå den satsen. Men vi kan inte förklara hur det var möjligt för honom att gå på vattnet. Om vi därför hävdar att det är omöjligt att Jesus gick på vattnet eftersom vi inte kan förklara det eller på vetenskapligt sätt bevisa det, sätter vi vårt förnuft eller vår kunskap över Guds ord. Vår mänskliga tanke och kunskap blir därmed en auktoritet som står över Guds ord.

Det finns otaliga exempel från kyrkohistorien på hur falska läror har uppstått på grund av att människor inte vill underordna sig Guds ords auktoritet. Under reformationen mötte Luther de schweiziska reformatorerna under ledning av Ulrich Zwingli för en debatt om Herrens nattvard. De reformerta hävdade att ingenting som givits genom inspiration kan vara till anstöt för förnuftet. Men därmed tillskrev de det mänskliga

förnuftet en högre auktoritet än den Heliga Skrift. I samtalen om nattvarden kom detta till tydligt uttryck. Luther framhöll Kristi enkla ord i instiftelsen: ”Detta är min kropp, detta är mitt blod.” Han visade också att ingenting i sammanhanget tydde på symboliskt språkbruk. Likväl ville inte Zwingli låta ordet ”är” betyda ”är”, utan det skulle betyda ”representerar” eller ”symboliserar”. Varför kunde inte Zwingli godta orden som de står? Just för att förnuftet inte kan begripa det djupa mysteriet i realpresensen. Det är omöjligt för förnuftet att förstå hur Kristi sanna kropp och blod verkligt är närvarande under bröd och vin. Därför kunde de reformerta teologerna inte låta Guds ord stå som det står utan omtolkade det till att betyda något annat.

Gud har själv sagt i sitt ord att det mänskliga förnuftet inte kan förstå Guds sanningar: ”En oandlig människa tar inte emot det som tillhör Guds Ande. Det är dårskap för henne, och hon kan inte förstå det, eftersom det måste bedömas på ett andligt sätt” (1 Kor 2:14). Frestelsen att upphöja mänskligt förnuft över Guds ords auktoritet kommer från vår egen gamla natur. Den naturliga människan tar hela tiden anstöt av sanningarna i Guds ord. För den gamle Adam är Guds ords sanningar den största dårskap. Det är bara ”på andligt sätt”, dvs såsom ett pånyttfött Guds barn vi kan fatta det som hör Guds Ande till.

Men inte heller det pånyttfödda och upplysta förnuftet hos en kristen kan återropa någon auktoritet över Skriften. Tvärtom ligger det i det pånyttfödda förnuftets väsen att böja sig för Guds ord till alla delar. En kristen ”bryter ner tankebyggnader och allt högt som reser sig upp mot kunskapen om Gud. Och vi gör varje tanke till en lydlig fånge hos Kristus (2 Kor 10:4-5). Jesus sa: ”Den som är av Gud, lyssnar till Guds ord” (Joh 8:47). Och Paulus skrev till de stolta korinterna: ”Om någon menar sig vara profet eller andligt utrustad, skall han inse att det jag skriver till er är Herrens bud. Men om någon inte erkänner detta, är han själv inte erkänd” (1 Kor 14:37-38).

Antingen man gör det medvetet eller omedvetet är ett förkastande av Guds auktoritet till förmån för det mänskliga förnuftet alltid allvarligt. Det gör att de troende blir slavar under felande människor. Att förkasta något i Skriften bara för att man inte förstår det med sin egen lilla hjärna är det största högmod.

Människor som auktoritet

Kyrkan har ingen annan lära än den vi finner i Kristi ord. Kristus är kyrkans ende Herre och Mästare. ”Men låt ingen kalla er rabbi, ty en är er Mästare, och ni är alla bröder... Ni skall inte låta någon kalla er lärare, ty en är er lärare, Kristus” (Matt 23:8-10). Kristi ord har vi bara i profeternas och apostlarnas ord, dvs den Heliga Skrift.

Påven har åberopat sig på en auktoritet över kyrkan som Guds ord inte ger honom. När han hävdar att han är Kristi ställföreträdare och den ofelbare uttolkaren av Guds ord i kyrkan sätter han sig själv i Guds ställe och uppenbarar sig som själve Antikrist.

Men det är inte bara i den katolska kyrkan människor gör sig själva till auktoriteter. Det sker också inom de lutherska kyrkosamfundet. De troende ska ”visa dem uppskattning som är deras ledare i Herren” (1 Tess 5:12), men det är något helt annat än att göra pastorn eller andra ledare i kyrkan till auktoriteter som står över Guds ord. Kristus har gett kyrkan människor som ska ”utrusta de heliga till att utföra sin tjänst och bygga upp Kristi kropp” (Ef 4:12). De troende ska sätta värde på det arbete som dessa Ordets tjänare utför i församlingen. Men de kristna ska aldrig bygga sin tro på mänskliga auktoriteter. De ska bygga sin tro på Guds ord allena. De troende ska tacka Gud för att han ger dem en god pastor som förkunnar Guds ord rent och klart, men de ska aldrig sätta sin lit till hans person i saker som gäller tro och liv, utan endast på det Guds ord han förkunnar och undervisar dem i.

Det är något som ligger i människors natur att skaffa sig mänskliga auktoriteter. När *en* mänsklig auktoritet sviktar, har man lätt för att hoppa över till en annan. Och många ledare har utnyttjat denna svagheten hos människor och missbrukat deras tillit. I stället för att vara ett exempel för hjorden, har de härskat över församlingen (1 Petr 5:3). Paulus säger mycket tydligt vad som är uppgiften för alla pastorer och ledare i kyrkan: ”Inte så att vi är herrar över er tro, utan vi är medarbetare till er glädje” (2 Kor 1:24). Och han som är kyrkans Herre visade alla mänskliga auktoriteter i vilken ande de ska utföra sitt ledarskap då han tvättat lärjungarnas fötter och sa: ”Ni kallar mig Mästare och Herre och det med rätta, ty det är jag. Jag har gett er ett exempel, för att ni skall göra som jag har gjort mot er” (Joh 13:13,15).

Majoriteten som auktoritet

I kyrkan är det varken majoriteten eller minoriteten som ska vara auktoritet i saker som rör tro och liv, utan bara Guds ord. Likafullt är det ofta just så att majoriteten betraktas som den som har rätt. Många kristna följer majoriteten eftersom de inte vågar stå ensamma och tillhöra den lilla hjorden av kämpande kristna. Och det finns många som resonerar att det är omöjligt att så många kan ha fel; därför är det tryggast att tillhöra flertalet.

Martin Luther var i allra högsta grad en minoritet vid tiden för reformationens inledning. Han stod ganska ensam vid riksdagen i Worms 1521 då han fällde det berömda yttrandet: ”Här står jag och kan inget annat. Gud hjälpe mig, amen!” Faktum är att Luther ofta kom i starkt tvivel om han verkligen hade rätt. I sådana tider studerade han Skriften grundligare än någon annan gång ända tills han blev överbevisad om att han stod tryggt på Skriftens grund. Han visste att om han bara hade Skriften på sin sida, hade han Guds egen auktoritet i ryggen; då hjälpte det inte om både påvar och kejsare stod emot honom.

I Gamla testamentet finns ett varnande exempel på tron att majoriteten har rätt. I 1 Kungaboken 22 berättas hur den gudfruktige kung Josafat i Juda ombads av den onde kung Ahab i Israel att delta i ett fälttåg mot Ramot i Gilead. Gud hade sagt i sitt ord att folket skulle förtrösta på honom när det gällde beskydd och hjälp mot fienderna. När de var trogna mot honom skulle han bevara dem mot alla fiender. Den onde Ahab ville inte rätta sig efter Herrens förmaningar. Han ville ta saken i egna händer och gå ut i krig mot arameerna. Josafat var däremot återhållsam och sa till Ahab att han först måste söka råd hos Herren. Därför kallade han in fyrahundra profeter som skulle tala i Herrens namn, och alla rädde enhälligt kungen att dra ut i krig och sa att det skulle lyckas för honom. Bara en profet, Mika, Jimlas son, var oenig med de övriga. Kung Ahab tyckte inte om Mika eftersom han aldrig profeterade något gott för honom. Inte heller denna gång talade Mika det som kliade kungen i örat utan profeterade att kungen skulle falla i slaget. Mika kastades i fängelse, kung Ahab och Josafat gick ut i krig och Ahab blev dödad. *En* profet hade rätt, de andra fyrahundra tog fel, eftersom de inte lyssnade till Herrens ord.

Teologen som auktoritet

Modern teologi har förkastat Skriftens auktoritet. Den historisk-kritiska forskningsmetoden föddes under rationalismen och upplysningstiden på 1700-talet då man började förneka Skriftens under och inspiration. Förkämparna för denna metod var starkt påverkade av dåtidens filosofiska strömningar. De var övertygade om att tidigare tiders syn på Skriftens absoluta auktoritet måste förkastas. Man förkastade helt och hållet allt övernaturligt i Skriften som exempelvis under och förutsägande profetior. Den teolog som bygger på historisk-kritisk forskning har ingenting annat än människolära att erbjuda. När teologen förkastar Bibeln som Guds ofelbara ord, faller också Bibeln som den enda normen för kyrkans lära. Om Bibelns ord inte är Guds ord, är det omöjligt att använda Bibeln som grund för läran. "Det står skrivet" kan inte längre användas som ett argument i lärosamtalet. I stället blir teologens eget förnuft norm. "Teologens ego" formar läran.

De mest radikala bland moderna teologer hävdar att vi inte kan acceptera något bibelord som sant, eftersom det finns så mycket i Bibeln som är omöjligt för den moderna människan att godta. Så kan en modern människa inte godta Bibelns tal om övernaturliga ting, såsom andar, änglar och mirakler. Allt detta är saker som man trodde på då Bibeln blev till, men idag vet vi bättre. Man kan inte heller automatiskt godta sådant som säges vara Jesu egna ord, för vi kan inte helt säkert veta om Jesus verkligen sade det eller om det bara är ord som den första kristna församlingen tillskrivit honom. Vem ska då avgöra vad vi kan godta som sanning i Bibeln, om det på det hela taget finns någon? Eftersom i stort sett inga moderna bibelforskare är riktigt överens med varandra om vilka ord i Bibeln som är sanna, och vilka som inte är det, kan ingen svara på denna fråga. Enskilda teologer har också erkänt att vi aldrig kommer att kunna slå fast vilka ord i Bibeln som är sanna. Det enda hopp de har är att nå till den största möjliga *sannolikheten* för vilka ord som är sanna.

En kyrka som är i händerna på de så kallade bibelforskarna och använder dem som auktoriteter befinner sig i en mycket allvarlig situation. Vad kan en forskning, som i stort sett totalt bortser från att det är Gud som talar till oss i Bibeln, bidra till kyrkans liv? Vad ska t ex alla präster och lärare förkunna när Bibeln bara innehåller människoord? Vilken hjälp har moderna bibelforskare att ge dagens människor som

famlar i blindhet och inte vet vad de ska tro på? Och vilken tröst har de att komma med till alla dem som strävar och sliter med sitt ofullkomliga liv och sina många synder?

En överbevisad fd bibelkritiker, som blivit kristen, kommer med följande suck från hjärtat:

De historisk-kritiska teologerna tror att de tjänar förkunnelsen av evangeliet. Men de glömmer att de, när de jämställer Guds ord med annat religiöst material, reducerar Guds ord till religiösa föreställningar och teologiska begrepp. Därmed gör de Guds levande ord till döda bokstäver. I predikstolen blir det klart vad som har skett. Där står pastorer och försöker förgäves bringa liv i döda texter. Till slut måste de ty sig till psykologi och sociologi, till socialism och andra ”ismer” i ett försök att blåsa nytt liv i texterna. (Eta Linnemann, *Guds ord och bibelkritiken*, Lilleström 1994, s 20).

När vi går med på att det finns fel i Bibeln och att forskarna är i stånd att korrigera Skriften placerar vi människor över Gud. Därmed sitter Gud och hans Ord på den anklagades bänk och människan sitter på domarsätet. Det skulle vara tvärtom. När Gud talar, skulle människan lyssna. Men bibelkritikerna vill själva tala och kräver att alla – till och med Gud – ska lyssna till dem.

Sammanfattning

Det får allvarliga konsekvenser för kyrkan när den ersätter Guds ords auktoritet med mänskliga auktoriteter. Men när de troende håller fast vid Guds ord och rättar sig efter det i allt, som angår lära och liv, ger det stor välsignelse. Den heliga Skrift är gudomlig näring för deras själar. De vill varje dag gå till denna kraftkälla med visshet om att det är Gud själv som talar till dem genom orden som de läser. Och genom ett flitigt bruk av Guds ord kommer de att få erfara att det är ”levande och kraftigt” (Hebr 4:12) och ger tålamod och tröst (Rom 15:4). Gud gav oss sitt ord för att det ska göra oss ”visa till frälsning genom tron på Jesus Kristus” (2 Tim 3:15). Han inspirerade de bibliska författarna till att skriva det de skrev, för att vi ska komma till tro på vår Frälsare, Jesus Kristus, och för att vi ska ha liv genom tron i hans namn (Joh 20:31). När Guds ords auktoritet upprätthålls i kyrkan kan det verkligen utföra denna stora och härliga avsikt.

Den gemensamma deklARATIONEN om rättfärdiggörelsen

av Stefan Sjöqvist

Efter det andra Vatikanconciliet (1962-65) inledde den romersk-katolska kyrkan ekumeniska dialoger med olika kristna samfund. Sedan tidigt 70-tal har olika dialoggrupper med representanter från Lutherska Världsförbundet och påvens kyrka diskuterat läran om rättfärdiggörelsen och publicerat många dokument från samtalen. 1997 fick texten i dokumentet *Gemensam deklARATION om rättfärdiggörelseläran* (här förkortat GD) sin slutgiltiga form. På reformationsdagen¹ 1999 undertecknade Lutherska Världsförbundet (förk. LV) och den romersk-katolska kyrkan (förk. RK) i staden Augsburg² i Tyskland den gemensamma deklARATIONEN om rättfärdiggörelsen. Svenska kyrkans centralstyrelse kommenterade texten i deklARATIONEN: *”Den främsta betydelsen av DeklARATIONEN är att lärofördomandena angående synen på frälsningen inte längre står som hinder för enhet.”*³

Bakgrunden var de sedan länge pågående samtalen mellan LV och RK. Är det så att den romersk-katolska tron numera går att förena med en luthersk bekännelse? Har påven ändrat sig ifråga om rättfärdiggörelsen eller har LV avvikit från den lutherska bekännelsen? Svaret är att RK i alla fall valt att formulera sig mer diplomatiskt i fråga om rättfärdiggörelsen och att LV på betydande punkter går RK till mötes. Precis som många andra ekumeniska dokument är GD till stor del en kompromissformel. Man har valt att gå varandra till mötes på betydande punkter, men har också prövat en annan väg. Dokumentet har inte tagit tillbaka de gamla fördomsedomarna från Konkordieboken⁴ (1580) och Trient-

¹ Den 31 oktober, den dag Martin Luther spikade sina 95 teser i Wittenberg. Den dagen räknas av många som startpunkten för reformationen och firas av lutheraner över hela världen.

² Staden Augsburg har för lutheraner en historiskt viktig betydelse eftersom den lutherska kyrkans mest betydelsefulla bekännelse, ”Den augsburgska bekännelsen” lades fram i staden. Midsommardagen år 1530, vid riksdagen i Augsburg, lästes denna bekännelse upp inför kejsaren, de påvliga sändebuden och representanterna för furstendömena i det tyska riket.

³ Svenska kyrkans centralstyrelsens skrivelse till kyrkomötet 1996:5.

konciliet⁵ (1546-63). Man menar att lärofördömandena från 1500-talet inte är tillämpliga idag på det som utformats i bekännelsen. Man verkar vilja både äta upp kakan och behålla den. GD rymmer därmed i sig en enorm motsägelse.

Bekännelseskriterierna fördömer ju t ex dem som inte omfattar läran om frälsningen genom tron allena medan Trient förbannar läran om frälsningen genom tron allena.⁶ RK har inte tagit tillbaka sina fördömanden och enligt formuleringarna i GD har LV inte tagit tillbaka Konkordiebokens fördömanden⁷. Den enda framkomliga vägen för att förstå en sådan inställning är att GD möjligen läromässigt formulerats annorlunda än både Konkordieboken och Trient. Ett annat nytt grepp är att man godtagit varandras kyrkors olika sätt att formulera läran utan att anta dessa formuleringar som sina egna. Efter varje gemensam tes lämnas i GD utrymme för RK respektive LV att formulera sin accentuering av läran. Detta ser man inte som problematiskt. Man talar om att de *"olika sätten att utlägga denna lära inte längre ger anledning till lärofördömanden"*.⁸

Med en sådan formulering har man förvandlat det reformatörerna ansåg vara salighetsavgörande till en fråga om terminologi och accentuering.

⁴ Konkordieboken är namnet på den samling av bekännelser som avfattades av den lutherska kyrkan tiden efter reformationen och som summerar den lutherska tron och avvisar den tro som strider mot den. Konkordieboken innehåller De apostoliska, nicenska och athanasianska trosbekännelserna, Augsburgska bekännelsen; Augsburgska bekännelsens apologi, Schmalkaldiska artiklarna, Om påvens makt och överhöghet, Martin Luthers lilla katekes, Martin Luthers stora katekes och Konkordieformeln. Konkordieboken har utgivits i Sverige under namnet "Svenska kyrkans bekännelseskriterier".

⁵ Kyrkomötet i Trient, som sammankallades av påven Paul III, var den romersk-katolska kyrkans försök att bemöta och förkasta den lutherska kyrkans lära. Mötets beslut är formulerat i ett omfattande dokument bestående av sessioner och kanon som förbannar vad man uppfattade som den lutherska läran. Mötets beslut har än idag stor dignitet inom den romerska kyrkan och anförs flitigt av den romerska sidan i GD:s appendix ("Källor till den gemensamma deklARATIONEN om rättfärdiggörelsen") För lutheraner är Session 6, kanon IX-XII och XXIV särskilt anmärkningsvärd eftersom frälsningen genom tron allena där fördöms och förbannas av Rom.

⁶ *Svenska kyrkans bekännelseskriterier* (förkortat *SKB*), Stockholm 1979, s 510, och art. V, 11, Trient, Session VI, kan. 9, 12.

⁷ "De lutherska kyrkornas lära, sådan den framlagts i denna deklARATION, träffas inte av lärofördömandena från Konciliet i Trient. Fördömandena i de lutherska bekännelseskriterierna träffar inte den romersk-katolska kyrkans lära, sådan den framlagts i denna deklARATION. Genom detta förts ingenting av allvaret i de lärofördömanden som relaterar till rättfärdiggörelseläran. Somliga av dem var inte utan vidare grundlösa, de behåller för oss sin betydelse av hälsosamma varningar, som vi har att beakta i lära och praxis." (*Gemensam deklARATION om rättfärdiggörelseläran* (=GD), 1997, 41-42.)

⁸ GD, 5.

Definitionen av rättfärdiggörelsen

De lutherska bekännelseskriterierna beskriver rättfärdiggörelsen i Augs-burgska Bekännelsens Apologi: ”*Icke detta: att från att vara ogudaktiga göras rättfärdig, utan detta: att enligt forensiskt bruk förklarar såsom rättfärdig.*”⁹ Den förnyelse som hör samman med pånyttfödelsen sammanfaller inte med den rättfärdiggörande nåden, utan är ett resultat av den-samma. Konkordieformeln menar att ”*människans förnyelse ... rätteligen skiljes från rättfärdiggörelsen genom tron.*”¹⁰ Här sägs också: ”*Vi förkasta och fördöma ... att trons rättfärdighet, orden ’rättfärdiggöra’ och ’rättfärdig-göras’ icke skulle betyda att frikänna och frikännas från synd och få syndernas förlåtelse, utan innebära att verkligen göras rättfärdig inför Gud på grund av ingjutandet av den helige Ande av kärlek och dygd och därav följande gärningar ... Att tron icke skulle se endast på Kristi lydnad, utan på hans gudomliga natur såsom inneboende och verkande i oss och att genom detta inneboende vår synd överskylas.*”¹¹

RK kan också tala om frälsningen av nåd allena och rättfärdiggörelsen genom tron utan att därmed ha omfattat den biblisk-lutherska läran om rättfärdiggörelsen. RK:s teologi formades till stor del av den s.k. skolastiken under medeltiden. Den rättfärdiggörande nåden är enligt den en ingjuten färdighet (habitus) som meddelas genom sakramenten och som människan samverkar med. Den rättfärdighet som den kristne äger är alltså enligt RK inte en ”främmande rättfärdighet”, en Kristi rättfärdighet utom människan som tillräknas henne, utan en rättfärdig-görelsenåd som ingjuts genom sakramenten¹².

Man ser således inte ett spår av rättfärdiggörelsen som ett tillräknande av Kristi rättfärdighet, som en främmande rättfärdighet som tillräknas människan och som ett frikännande av syndaren i GD:s text när den sammanfattar ”Den gemensamma förståelsen av rättfärdiggörelsen” (punkt 14-18). Den senaste exegetiska forskningen har emellertid säker-ställt rättfärdiggörelsen i GT och NT som en forensisk term vilket man uppenbarligen inser, fastän man inte kan förena det med den romerska kyrkans teologi. Inte i dokumentets text, men i ett appendix till GD

⁹ Svenska kyrkans bekännelseskriterier (SKB), Stockholm 1979, s 145.

¹⁰ SKB, s 509.

¹¹ SKB, s 510.

¹² Se Bengt Häggglund, *Teologins historia*, Stockholm 1984, s 166ff.

förklarar man avsaknaden av den forensiska aspekten på följande sätt: *”En troscentrerad och rättsligt uppfattad bild av rättfärdiggörelsen är av avgörande betydelse för Paulus och, i en mening, för Bibeln i sin helhet, även om den inte på något sätt är det enda bibliska eller paulinska sättet att skildra Guds frälsningsgärning.”*¹³

Man menar sig alltså, i god ekumenisk anda, kunna bilägga stridsfrågan kring rättfärdiggörelsen genom att hoppa över avgörande biblisk terminologi och fokusera på andra aspekter. Även om andra betoningar inte är lärofel i sig, så är det anmärkningsvärt att när rättfärdiggörelsen skall definieras så talar man genomgående om vad rättfärdiggörelsen gör med människan, och aldrig isolerat om vad den åstadkommit inför Gud.

*”Det bibliska budskapet om rättfärdiggörelsen ... säger oss att vi syndare får vårt nya liv endast genom Guds förlåtande och nyskapande barmhärtighet.”*¹⁴ Visserligen sägs att *”rättfärdiggörelsen ... [innebär] att Kristus själv är vår rättfärdighet.”*¹⁵ Men här förklaras inte om man syftar på Kristi ämbete som försonare inför Gud och Faderns härtill hörande rättfärdiggörelsedom (Rom 4:25) eller den i tron närvarande Kristus.¹⁶ Man tillfogar dessutom i den andra halvan av meningen: *”och att vi enligt Faderns vilja genom den heliga Anden blir delaktiga av den.”*¹⁷

Människans roll i rättfärdiggörelsen

Om människans roll uttalar sig de romersk-katolska representanterna i GD: *”När katoliker säger att människan medverkar i förberedelsen för rättfärdiggörelsen och i mottagandet av den genom att bejaka Guds rättfärdiggörande handlande, då ser de i själva detta personliga bejakande en verkan av nåden och inte något som människan gör av egen kraft.”*¹⁸

Detta uttalande skall ses mot bakgrund av den skolastiska teologins lära om ingjutna nådekrafter (gratia infusa). Det är enligt denna lära

¹³ GD, Källor till den gemensamma deklarationen om rättfärdiggörelsen, till §§14-18.

¹⁴ GD, 17.

¹⁵ GD, 15.

¹⁶ ”Likväl är detta Guds inneboende icke lika med trons rättfärdighet om vilken Paulus talar och som han kallar iustitia Dei, d.v.s. Guds rättfärdighet för vars skull vi förklaras rättfärdiga, utan detta inneboende följer på trons rättfärdighet, som går före och icke är något annat än syndernas förlåtelse och fattiga syndares upptagande till Guds barn av nåd endast för Kristi lydnads och förtjänsts skull.” *SKB*, s 588.

¹⁷ GD, 15.

¹⁸ GD, 20.

inte så att människan i sig själv har kraften att höja sig mot Gud. Gud skänker människan kraft att höja sig mot rättfärdiggörelsen. I dessa förlänade nådekrafter ligger också förmågan att samverka med Gud.¹⁹ Det är först genom den förberedelse och samverkan med Gud i vilken människan deltar med sina förlänade nådekrafter, som hon rättfärdiggöres. Men bekännelseskriterierna tillskriver människan ingen roll i rättfärdiggörelsen, varken med naturliga eller förlänade krafter. Människan förhåller sig enligt den lutherska bekännelsen passiv i omvändelsen: *"Människans vilja i omvändelsen förhåller sig pure passive d v s att den där icke gör något alls, det är att förstå ... så att Guds Ande genom hörandet eller bruket av de heliga sakramenten griper tag i människans vilja och verkar den nya födelsen och omvändelsen."*²⁰

Men Rom vill inte ha något pure passive, inte erkänna att Gud allena står bakom människans frälsning. Därför förtydligar man sig i GD: *"Människan medverkar i förberedelsen för rättfärdiggörelsen och i mottagandet av den genom att bejaka Guds rättfärdiggörande handlande"*.

Detta återspeglar Tridentkonciliet formulering att människan genom att *"fritt bejaka nåden och samarbeta med den, förbereder sig för att omvända sig till sin egen rättfärdiggörelse."*²¹

På samma sätt uttrycker sig Katolska Kyrkans Katekes, som påven Johannes Paulus II välsignade och godkände 11 oktober 1992: *"Rättfärdiggörelsen upprättar ett samarbete mellan Guds nåd och människans frihet. Från människans sida kommer den till uttryck i trons fria samtycke till Guds Ord som kallar henne till omvändelse, och i kärlekens samarbete med inflytande från den helige Ande ... Gud rör vid människans hjärta genom den helige Andes upplysning. Människan är inte överksam, då hon tar emot denna ingivelse."*²²

Mot en sådan föreställning vänder sig de lutherska bekännelseskriterierna: *"I andliga och gudomliga ting kan den icke pånyttfödda människans förstånd, hjärta och vilja av egna naturliga krafter alls ingenting förstå, tro, mottaga, tänka, vilja, påbörja, utföra, göra, verka eller medverka (latinska texten: cooperari), utan människan är helt och hållet*

¹⁹ Hägglund, s 169.

²⁰ SKB, s 507.

²¹ Trident V.

²² *Katolska Kyrkans Katekes*, Malmö 1996, s 530 §1993.

fördärvad och död till det som gott är. Härav är tydligt, att det efter fallet och före omvändelsen i människans natur icke blivit kvar och nu finnes en enda gnista av andlig kraft, varmed hon skulle ut från sig själv kunna bereda sig för eller mottaga Guds nåd och i och genom sig själv vara mäktig densamma eller göra sig själv lämpad eller skickad för den eller av egna krafter kunna av sig själv, såsom komme det från henne, biträda, göra, verka eller medverka något till sin egen omvändelse vare sig helt eller till hälften eller till någon ringaste del.”²³

Detta är också precis vad den heliga Skrift lär: ”*En oandlig människa tar inte emot det som tillhör Guds Ande. Det är dårskap för henne, och hon kan inte förstå det*” (1 Kor 2:14). ”*Köttets sinne är fiendskap mot Gud*” (Rom 8:7). Kristus säger: ”*utan mig kan ni ingenting göra*” (Joh 15:5).

Skriften fränkänner alltså människan kraften att samverka med nåden eller ta emot den. Omvändelsen och pånyttfödelsen är helt och hållet Guds verk.

GD tillägger visserligen att människans bejakande är något som Gud skänker människan²⁴. Men om människans gärning ändå är en gåva från Gud, varför överhuvudtaget orda om människans roll? Varför inte lämna äran åt Gud helt och hållet med Ef 2:8, 9: ”*Av nåden är ni frälsta genom tron, inte av er själva Guds gåva är det. Inte på grund av gärningar, för att ingen skall berömma sig.*”

Orsaken till att GD måste orda om en nåd som uppmuntrar den fria viljan och en skänkt nåd som i samarbete med människan rättfärdiggör, hänger samman med att man inte klart redovisar att Rom har en annan syn på rättfärdiggörelsen och nåden än vad Skriften och de lutherska bekännelseskriterierna har. Enligt RK är nåden krafter som Gud skänker människan och som hon samverkar med. Den förekommande nåden är enligt Rom när Gud gör människan disponerad för att kunna samverka med honom så att han efter omvändelse kan rättfärdiggöra henne. Någon sådan medicinsk process där Gud steg för steg ingjuter nådekrafter känner inte Skriften. Enligt Skriften är Gud nådig genom Kristi ställföreträdande gottgörelse. Rättfärdiggörelsen är ett fullbordat verk i

²³ SKB, s 559f (FC Sol. Decl. II, 7).

²⁴ Katolikerna ser ”i själva detta personliga bejakande en verkan av nåden och inte något som människan gör av egen kraft” (GD, 20).

Kristus som individen tillägnar sig i tro. Denna tro är en skapelse av Guds Ande, utan människans medverkan, genom evangelium i Ord och sakrament.

Den gemensamma deklARATIONENS SYN PÅ DEN ONDA BEGÄRELSEN (CONCUPISCENTIA)

I GD avslöjar de romersk-katolska representanterna sin syn på arvsyn-den och den onda begärelsen (concupiscentia).

”Katolikerna ser det så att den Jesu Kristi nåd, som skänks i dopet tar bort allt som verkligen är synd och värt en fällande dom (Rom 8:1), men att dock en från synden kommande och till synd drivande begärelse (concupiscentia) förblir i människan. I den mån som enligt katolsk övertygelse ett personalt element hör med till mänsklig synd och detta här saknas ser de inte denna Gud motsatta begärelse som synd i egentlig mening.”²⁵

Också dessa formuleringar blottlägger gamla stridsfrågor. Redan på 300-talet betonade Augustinus arvfördärvet som en verklig synd gentemot villoläraren Pelagius.²⁶ Nu har alltså Svenska Kyrkan tillsammans med Lutherska Världsförbundet skrivit på en deklARATION där man accepterar katolikernas avvisande av den onda begärelsen som verklig synd. Tillsammans skriver man bl.a. om denna 30:e punkt i dokumentet: *”De i §§ 18-39 beskrivna och förblivande olikheterna i fråga om språkform, teologisk utgestaltning och accentsättning, när det gäller förståelsen av rättfärdiggörelsen, [framstår] som något man kan ha fördrag med.”²⁷*

Därmed visar man att man inte förstått vilken betydelse läran om arvfördärvet har för förståelsen av frälsningen av nåd allena för Kristi skull. RK menar att den onda begärelsen finns kvar i människan efter dopet, men att den inte längre är synd.

Ändå är det just den onda begärelsen den döpte och pånyttfödde Paulus brottas med i Rom 7:14-25. Han kallar denna onda begärelse *”syndens lag”* (Rom 7:23) och finner därför ingen annan frälsning än den som fullbordats i Kristus Jesus (Rom.7:25). Läran om arvfördärvets skuld vittnar om hur djupt behov också den troende har av att leva av

²⁵ GD, 30.

²⁶ Hägglund, s 116ff.

²⁷ GD, 40.

och i nåden. Hur mycket hon än gör, förblir hon alltid en syndare i behov av nåd (1 Tim 1:15, Luk 18:13).

De lutherska bekännelseskrifterna säger om detta: ”Att tvivla på Guds vrede, på Guds nåd och på Guds ord, att vredgas på Guds domar, att förargas, om Gud icke genast hjälper ur bedrövelser, att knota över att det går de ogudaktiga här i världen bättre än de fromma, att upptändas av vrede, lusta, ärelystnad, girighet o.s.v. – vem har någonsin vågat kalla dessa ting adiafora, även om man icke helt givit sitt samtycke därtill. Och sådant känna även de fromma inom sig, såsom tydligt synes i psalmerna och hos profeterna. Men de skolastiska teologerna ha från filosofien hämtat de alldeles främmande åsikterna, att vi på grund av våra lidelser och lustar varken äro goda eller onda och varken böra berömmas eller klandras och att intet, som icke sker av fri vilja, är synd. Dessa åsikter äro uttalade av filosoferna med avseende på världslig dom, men icke med avseende på hur Gud dömer ... Då Luther ville förklara, hur stor arvsynnen är och den mänskliga svagheten är, lärde han att vad som efter dopet blivit kvar av arvsynnen till sin natur icke är ett adiaforon, utan är i behov av Kristi nåd för att icke tillräknas och i behov av den helige Ande för att dödas ... Bristen och den onda begärelsen äro på en gång straff och synd (latinska texten: ’Defectus et concupiscentia sunt poenae et peccata’)”²⁸

Om de goda gärningarna säger den romersk-katolska sidan i GD: ”Enligt katolsk uppfattning bidrar de goda gärningar, som är fyllda av nåd och den heliga Andens handlande, så till en tillväxt i nåd att den av Gud mottagna rättfärdigheten bevaras och gemenskapen med Kristus fördjupas.”²⁹

Enligt Bibeln och bekännelseskrifterna är inte bara omvändelsen ett verk av Guds nåd. Guds nåd är det som ensamt garanterar Guds barn saligheten livet igenom, även efter omvändelsen. De goda gärningarna hör oundvikligen till frukterna av kristens tro, men bidrar på inget sätt till hennes salighet. Det är inte bara så att man är frälst av nåd allena, utan gärningar, före och under den nya födelsen. Den kristne är under hela sitt liv en syndare frälst av nåd för Kristi skull. De goda gärningar som följer på tron lägger ingenting till Kristi försoningsverk.

²⁸ SKB, s 101f (Apol. II, 42-46).

²⁹ GD, 38.

De lutherska bekännelseskriterierna klargör: ”Vi tro, lära och bekänna ... att tron och saligheten bevaras hos oss icke genom gärningarna, utan endast genom Guds Ande i tron, men att de goda gärningarna bära vittne om Andens närvaro och inneboende hos oss.”³⁰

Den gemensamma deklARATIONEN om reformationens lära

I den avslutande texten konstateras: ”De lutherska kyrkornas lära, sådan den framlagts i denna deklARATION, träffas inte av lärofördömandena från konciliet i Trident.”

Om man trots att GD innehåller en ren och klar undervisning om frälsningen av nåd allena för Kristus skull, en frälsning som mottages av syndaren genom tron allena, så bör detta citerade uttalande räcka för att visa att GD inte lär nåden allena och tron. GD säger att texten i GD inte träffas av lärofördömandena från konciliet i Trident. Vad fördömde konciliet i Trident?

”Can. 9. Om någon säger att den ogudaktige rättfärdiggöres genom tron allena och förstår detta så att det därutöver inte behövs någon samverkan från människans sida för att erhålla rättfärdiggörelsens nåd eller att det inte på något sätt skulle vara nödvändigt att människan med sin egen vilja förbereder sig, den vare fördömd (anathema sit).

Can. 12. Om någon säger att den rättfärdiggörande tron ej är något annat än förtröstan (fiducia) på den gudomliga barmhärtighet som förlåter synder för Kristi skull, eller säger att man rättfärdiggöres genom denna förtröstan allena, den vare fördömd.”³¹

Trientkonciliet fördömde läran om frälsningen genom tron allena. Den gemensamma deklARATIONEN om rättfärdiggörelsen upplever att dessa fördömler inte träffar formuleringarna i dokumentets text. Alltså bekänner GD inte frälsningen genom tron allena.

Den gemensamma deklARATIONEN om rättfärdiggörelsen lär inte en rättfärdiggörelse genom tron allena

GD vill inte låta tron stå ensam i rättfärdiggörelsen, utan tillfogar till den kärleken och hoppet: ”Människan förtröstar i den rättfärdiggörande

³⁰ SKB, s 513 (FC Ep. IV, 10).

³¹ P E Persson, *Kyrkornas bekännelser*, Lund 1970, s 33f.

tron på Guds nådelöfte och i denna tro inneslutes hoppet till Gud och kärleken till honom.”³²

Här gör alltså Lutherska Världsförbundet och Svenska Kyrkan gemensam sak mot den reformatoriska teologin. Få har nog formulerat sig bättre om trösten i läran om frälsningen genom tron allena av nåd allena, än Luther själv:

”Men evangelii sanning är, att vår rättfärdighet kommer av tron allena, utan lagens gärningar. Enligt det falska och förvända evangeliet rättfärdiggöres vi av tron men icke utan lagens gärningar. Med tillfogande av detta villkor förkunnade de falska apostlarna evangelium. Vår tids sofister lärde detsamma, nämligen att man skall tro på Kristus och att tron är frälsningens grundval, men den gör icke rättfärdig, om den icke är formad genom kärleken. Detta är icke evangelii sanning utan något helt annat, som utstyrts till att likna evangelium. Men det sanna evangeliet är, att gärningarna eller kärleken icke äro trons prydnad eller fullkomning, utan att tron i och för sig är Guds gåva och verk i hjärtat, och att den rättfärdiggör, därför att den griper om Frälsaren Kristus själv. Det mänskliga förnuftet har lagen till sitt föremål: detta har jag gjort, det har jag icke gjort. Men tron i sin egentliga funktion har absolut intet annat föremål än Jesus Kristus, Guds Son, utgiven för världens synder. Den ser icke på kärleken, den säger icke: Vad har jag gjort? Vilka synder har jag begått? Vilka förtjänster har jag förvärvat? Utan den säger: Vad har Kristus gjort? Vad har han förtjänat? Då svarar evangelii sanning: han har återlöst dig från synden, djävulen och den eviga döden. Tron inser alltså att i denna person, Jesus Kristus har hon syndernas förlåtelse och evigt liv. Den som lämnar detta trons föremål, han har icke den rätta tron utan en mening, som blott har sken av att vara tro men som vänder sina ögon från löftet till lagen, vilken förskräcker honom och driver honom till förtvivlan. Sofisternas lära om en tro som rättfärdiggör, om den är formad genom kärleken, är alltså ett rent fantasifoster. Ty den tro som rättfärdiggör är den som omfattar Kristus, Guds son, och får sin prydnad av honom, icke den som innesluter kärleken. Ty skall tron vara viss och fast, får den icke omfatta något annat än Kristus allena, och när samvetet ligger i kamp och ångest, kan det icke stödja sig på något annat än denna pärla.”³³

³² GD, 25.

³³ Martin Luther, *Stora Galaterbrevskommentaren*, Stockholm 1991, s 86.

Frågor och svar

Vad betyder "nåd"?

Min fråga gäller betydelsen av ordet "nåd", jag har sökt på er hemsida men inte hittat något bra svar. Frågan blev aktuell för mig, när jag läste i en kyrklig tidning där en katolsk präst gav sin version av begreppet "nåd". Där framställde han det som om det gällde en film om livet där Gud redigerat bort allt dåligt, och bara räknade med mina goda sidor. Är inte nåd Guds fria gåva?

Fd katolik.

Svar:

Vi vill börja med att tacka för frågan och påminnelsen om behovet av att ta upp ämnet. Ordet "nåd" är ett laddat ord som i dagligt tal mest används i juridiska sammanhang, i anslutning till kriminella handlingar och brott. Ibland hör vi t ex från USA hur en guvernör, eller rent av presidenten själv, ger sin nåd till en dödsdömd fånge. Det har förekommit att en tidigare dödsdömd fånge har fått gå ut i friheten igen efter att ha blivit *benådad*.

Bibelns definition av begreppet "nåd" är, precis som du säger, en gratisgåva, dvs en gåva utan motprestation. Själva ordet nåd betyder gratis (lat gratia). Några ord ur Skriften får tala för sig själv.

"Men om det var av nåd, så var det inte på grund av gärningar, annars vore nåden inte längre nåd" (Rom 11:6).

"Därför prisar också David den människa salig som Gud tillräknar rättfärdighet utan gärningar ..." (Rom 4:6).

"Därför heter det 'av tro' för att det skulle vara av nåd..." (Rom 4:16).

"Ty av nåden är ni frälsta genom tron, inte av er själva, Guds gåva är det" (Ef 2:8).

Dessa ord ur Skriften visar med största tydlighet hur vi ska definiera ordet "nåd". Paulus hänvisar till David och hans sätt att uttrycka nådens hemlighet. Av dessa citat och många fler framträder ett entydigt vittnesbörd om att Guds nåd är en fri och villkorslös gåva. Gud älskar oss och

ger oss sin gåva av nåd, eftersom alla andra sätt att ta emot den skulle vara omöjliga för oss. Skulle t ex våra gärningar ligga till grund eller vara en förutsättning för gåvan, kunde vi aldrig veta eller få någon visshet om vi gjort tillräckligt och då vore den inte en gåva av nåd. Det skulle strida mot själva begreppet nåd, och det skulle omkullkasta all tröst och hopp som nåden ger.

Den katolske prästen delar inte denna uppfattning. Han tillhör en kyrka som fördömt denna lära. Hans definition kommer att bli den rakt motsatta. Det har hänt att katoliker har beskrivit nåden med bilden av Gud som filmregissör. Vid den slutliga domen trycker Gud helt enkelt på "play" och då framträder våra liv på videoskärmen redigerade av Gud själv, som med saxens hjälp klippt bort allt det dumma och sparat det "goda" vi gjort. Det blir en bild som är en grov förvanskning av vad det här är frågan om. Det är ju precis det som nåden *inte* är enligt bibelorden ovan. Nåden handlade inte om våra liv eller handlingar, utan om vad Gud gör och ger. Ge akt på att den katolske prästen inte har någon plats för Medlaren eller Frälsaren i sin utläggning. Försoning, återlösning är okända begrepp för honom, eller också har de en väsensskild innebörd.

Nu är det inte bara de uttalat katolska prästerna som har denna lära. Ibland hör vi hur man lite föraktfullt talar om den "billiga nåden", precis som om det fanns en billig och en dyr nåd. Är det nåd, är det billigt, eftersom nåd betyder gratis, och då kan det omöjligt bli billigare. Den som vill betala för nåden, får helt enkelt vara utan nåd, för den kan inte köpas. Den som betalat för sin frälsning har ingen frälsning, eftersom den inte kan köpas. När Skriften framställer nåden, är den alltid grundad på den försoning som Gud själv verkställt genom offret av sin Son.

Detta har de lutherska bekännelseskriterierna fastslagit om och om igen. Ingenting får blandas in i nåden eller göra gåvan till någon del beroende av vårt ställningstagande. Fariseismen förstår inte detta. Fariseen räknar alltid med en egen insats och när det vid något tillfälle kommer en tvivelaktig tanke på egen förmåga hos honom, sänder han upp bönen: "mät mig, o Gud, med din mildhets mått". Den moderna teologin som sätter människan i centrum är ingenting annat än ett uttryck för den gamla fariseismen. Gud ska fylla i, där det eventuellt saknas något hos oss. Men sådan är inte Guds nåd. Gud räcker oss sin nåd mot bakgrunden av att vår skuld är betald. Om vi skulle vända

tillbaka till domstolsscenen, är det istället så att när syndaren kommer fram inför Gud, får han veta att en annan har gått in i hans ställe och skulden är redan betald. Detta är evangeliets predikan sådan den möter oss i hela Skriften. Det finns ingen synd som inte är försonad och domstolen förklarar honom skuldfri, rättfärdig. Detta är trons rättfärdighet och ”den rättfärdige ska leva genom tron” (Rom 1:16).

I artikeln om Rättfärdiggörelsen i Augsburgska Bekännelsens Apologi heter det t ex ”*Om vi kunna förtjäna syndernas förlåtelse med dessa våra egna gärningar, vad gör då Kristus?*” Och vidare, ”*om vi förtjänar syndernas förlåtelse och rättfärdiggörelsen genom förnuftets gärningar, så föreligger ingen skillnad mellan den filosofiska eller i varje fall den fariseiska rättfärdigheten och den kristna*” (Svenska kyrkans bekännelseskriterier (=SKB), Uppsala 1944, s 105). Det är alltså mycket viktigt att i likhet med frågeställaren vara uppmärksam på rösten från Rom, som alltid har en bundsförvant i våra hjärtan. I Konkordieformeln art. III bekänner vi med den lutherska kyrkan ”*Den rättfärdighet, som inför Gud av nåd tillräknas tron eller de troende, är Kristi lydnad, lidande och uppståndelse, då han för oss tillfyllestgjort lagen och betalat för vår synd*” (SKB, s 579).

På temat nåd kan vi fortsätta våra studier hela livet och den lutherska kyrkan har genom hela sin historia kämpat för sin bekännelse, om rättfärdiggörelsen av nåd för Kristi skull. Slutar hon med det, då upphör troheten mot bekännelsen och hon förvandlas till en sekt. Just så viktigt är det att veta vad nåd är, det är skillnaden mellan andligt liv och andlig död. Ja, här skiljer sig den falska och den sanna religionen från varandra. Det hjälper inte att gömma sig bakom den ena eller andra samfundet eller traditionen. Antingen är min tro grundad på Kristus och hans verk, eller på min egen gärning i den ena eller andra bemärkelsen. Till ”Fd katolik” vill vi endast göra tillägget: Välkommen till friheten! Det är bara nåden, såsom nåd och ingenting annat, som kan ge verkligt hopp.

AS

Med anledning av ett TV program

Via e-mail fick vi en fråga angående Jehovas Vittnens (JV) behandling av pedofiler och människor utsatta för deras brott inom samfundet. Frågan undrar vad den kristna kyrkan har att säga om det och skulle göra

om det kommer fram inom kristna samfund. Frågeställaren har fått följande svar, och vi vill delge tidskriftens läsare vårt svar för bedömning.

Frågan är ställd mot bakgrund av TV programmet ”Uppdrag granskning”, där det framgick att sexuella övergrepp mot barn och tonåringar begåtts inom JV snart sagt över hela världen. Enligt vad som påstods i programmet har det tystats ner och aldrig kommit till rättsliga instanser för granskning. Detta därför att JV i första hand ska stå oskadat och samfundet inte vill ha med världslig domstol och åklagare att göra. Det gäller JV över hela världen, och i högkvarteret i Brooklyn lär finnas en databank med namn på flera tusentals pedofiler.

Är allt detta sant, är det ohyggligt! Är det inte sant, är det tragiskt för JV som organisation att få den stämpeln på sig och det kan bli mycket svårt att få bort den. Vi tror att så länge vi lever i denna värld finns alltid risk för övergrepp och att människor blir utsatta för förskräckliga saker liknande det ovan nämnda. Det viktiga är att vara förberedd och medveten om denna fara, allt för att på bästa sätt förekomma och hindra sådana övergrepp. Det sagda gäller också den kristna församlingen och i allt arbete med barn och ungdomar. Under senare år har det vid flera tillfällen förekommit rättegångar och domar när det förekommit övergrepp av detta slag i olika föreningar och idrottsrörelser,

Då frågeställaren talar om den ”kristna kyrkan” som en enhet, tolkas det här syfta på kyrkorna, organisationerna. Den kristna församlingen är medveten om att ett övergrepp av detta slag är kriminellt och ska anmälas till polis och åklagare för utredning. Görs det, och det framkommer att det förekommit övergrepp, ska den skyldige naturligtvis ställas till svars för sitt brott, men samtidigt är det viktigt att den oskyldige verkligen frias av en oberoende domstol.

Inom JV har man uppfattningen att man ska klara av allt sådant själv utan hjälp av åklagare. Här är en avgörande skillnad mellan den kristna församlingens relativt öppna organisationsform och ett så slutet sällskap som t ex JV. Slutenheten gör att man får räkna med att få misstankar på sig och att de övergrepp som begås aldrig klaras ut. Det innebär i sin tur att den skyldige aldrig får den hjälp han behöver och brottsoffret får leva med sitt trauma.

Hos vår frågeställare ligger troligen också misstanken att det kan förekomma liknande övergrepp inom kristenheten. Och att man där i likhet

med JV endast tystar ner alltsammans för att slippa obehaget med utredning och misstankar. Den romersk-katolska kyrkan har i bl a USA dragit på sig kritik för sin behandling av liknande brott. Det kanske är naivt att tänka sig att det inte förekommer också i vissa sammanhang utanför slutna sällskap som JV. Om vi då återvänder till den kristna församlingen är det viktigt att ständigt betona lagens plats i förkunnelsen och aldrig tona ner Guds dom över synden och syndaren. Den som t ex inom församlingen utnyttjar sin överordnade ställning i något sammanhang ska veta att han har en Gud som ser allt och vet vad som sker.

Det finns några ord ur Skriften som är viktiga att komma ihåg i detta sammanhang t ex:

”Så säger Herren ...Den som rör vid er rör vid hans ögonsten” (Sak 2:8).

”Och den som tar emot ett sådant barn i mitt namn, han tar emot mig” (Matt 18:5).

Till den kristna församlingen heter det i 1 Tess 5:5: ”Ni är alla ljusets barn och dagens barn. Vi tillhör inte natten eller mörkret”; och i Ef 5:27: ”Ty han ville ställa fram församlingen inför sig i härlighet, utan fläck eller skrynkla eller något annat sådant. Helig och fullkomlig skulle den vara”.

Synder i likhet med de ovan nämnda är att jämställa med det grävsta en människa kan göra sig skyldig till och ska naturligtvis inte kunna passera utan åtgärd. Det behövs inte större fantasi för att känna vämjelse och avsky inför sådana saker, men vi ska akta oss för att hämnas och bära på hat och förakt. Vi ska alltid vara beredda att förlåta den som ångrar och bekänner sin synd. Hos brottsoffret väcker helt naturligt övergrepp av detta slag hat, förödmjukelser och förtvivlan och leder inte sällan till psykiska problem och till och med självmord. Därför är det viktigt att eventuella pedofiler aldrig ska kunna ”gömma” sig i församlingen för att kunna fortsätta med sina övergrepp. Däremot ska han såsom omvänd och upprättad genom evangelium hämta kraft och hjälp mot sin läggning och på samma sätt som andra syndare kunna trösta sig med nåden i Kristus.

Den som är medlem i en kristen församling ska kunna känna trygghet och hemkänsla där. Det ställer mycket stora krav på alla som arbetar med barnarbete och i ungdomsgrupper. Här kommer ledarskapet

att utsättas för kravet att endast utse personer som i sitt liv uppfyller de kvalifikationer som NT ställer upp. Allt detta sammantaget visar ju endast mot en enda sak, hur viktigt det är att alltid nämna saker och ting vid deras rätta namn. I den moderna förkunnelsen som ständigt tonar ner Guds allvarliga hot om straff över den utlevda synden, finns risk för att synder såsom pedofili också slätas över till temporär förmån för förövaren och offret till stor skada och olycka.

AS

***VAR MED I ARBETET
FÖR BIBELTROGEN UNDERVISNING!***

Var med och hjälp oss med tidskriften *Biblicum*!
Välkommen med din gåva på postgiro 15 23 35-6
eller bankgiro 251-4701.

Utblick över samtiden

I förra numret av *Biblicum* publicerade vi en artikel av Ingvar Adrianson med anledning av bildandet av den sk Missionsprovinsen inom Svenska kyrkan. Professor John Brug skrev nedanstående artikel i *Wisconsin Lutheran Quarterly*, 1/03 med anledning av det råd Missourisynodens företrädare givit de ledande personerna inom den svenska Missionsprovinsen. Frågan som avhandlas gäller om man ska stå kvar eller utträda från en avfallen kyrka.

/red

I Walthers fotspår?

I förordet till Volym 25 av *Lehre und Wehre* som publiceras i detta nummer av *Wisconsin Lutheran Quarterly* rådde C.F.W. Walther på det bestämdaste bibeltrogna lutheraner som var kvar i Europas statskyrkor att de skulle lämna dessa kyrkor. Statskyrkornas inställning till den bibliska läran har sedan Walthers dagar försämrats avsevärt. Föregående artikel, som vi fick efter det att Walthers artikel hade förberetts för publicering, väckte frågan: "Vilket råd ger Missourisynoden (LCMS) idag?"

Som nämns ovan försöker konservativa kristna inom Svenska kyrkan bilda en konservativ missionsprovins inom Svenska kyrkan. Vid ett offentligt möte sa Fredrik Sidenvall: "Vi har rådfrågat Missourisynoden om den situation vi befinner oss i och bett dem om råd. Vi frågade dem: Ska vi lämna Svenska kyrkan eller ska vi stanna kvar? Vi fick rådet från Missourisynoden att inte lämna Svenska kyrkan."

Man bör inte lägga för stor vikt vid ett oförberett yttrande, men det ger ändå anledning till oro, eftersom det under senare år har hopat sig åtskilliga bevis på att LCMS inte längre är intresserad av att bilda och stödja oberoende bekännelsekyrkor. Istället föredrar man taktiken att försöka utöva inflytande på konservativa eller moderat/konservativa rörelser som har för avsikt att långsiktigt stanna kvar i liberala nationalkyrkor. Detta är ingenting nytt, för under ganska många år har Missourisynoden regelbundet valt att arbeta med och uppmuntra konservativa grupper inom statskyrkor med falsk lära (liknande ELCA) hellre än att stödja kämpande bekännelsetrogna systerkyrkor i samma länder. Mis-

sourisynoden stödde inte bekännelsetrogna systerkyrkor som ELFK i Tyskland och STLK i Finland när dessa kyrkor höjde rösten mot lärans förfall bland dem som hade kyrkogemenskap med Missouri och mot trassliga förbindelser med irrlärliga lutherska kyrkor. När konfessionella lutheraner i Lettland höjde rösten till försvar för det skriftenliga bruket med slutet nattvardsbord, som de åtminstone delvis hade lärt sig av Missourisynoden, gav Missourisynoden dem inget stöd utan stödde ärkebiskopen när han uteslöt dem från kyrkan. Nyligen ingick Missourisynoden kyrkogemenskap med kyrkor som tillhör Lutherska Världsförbundet i Lettland och Ryssland (Ingria) och som inte uttryckt någon avsikt att avsluta dessa triangelförhållanden. Det är alltid farligt att lita på anekdotartade vittnesbörd, men när jag en gång flög från Ryssland råkade jag sitta bredvid en pastor i Missourisynoden som hade varit där och arbetat. När vi pratade om vårt respektive arbete i Ryssland påstod han att Missourisynoden inte längre försöker bilda eller stödja bekännelsekyrkor. Istället försöker de påverka folk i de etablerade kyrkorna. Det finns ganska många vittnesbörd som verkar bekräfta detta.

När därför Missourisynoden råder folk att stanna kvar i statskyrkan och protestera med ord och inte med förhastade åtgärder orsakar det allvarlig oro. Om man går till Missourisynodens hemsida på internet och ser på de dokument som har antagits under synodens 150-åriga historia hittar man bl a *A Brief Statement*. Detta dokument utarbetades av den välkände dogmatikern Franz Pieper och dr Theodor Engelder och antogs 1932. Där lär Missourisynoden rent och klart hur troende människor ska handla när de befinner sig i en kyrka som har falsk lära.

28. Eftersom Gud har bestämt att endast hans Ord, utan inblandning av mänsklig lära, ska undervisas och bli trott i den kristna kyrkan, 1 Petr 4:11; Joh 8:31,32; 1 Tim 6:3,4, kräver Gud att alla kristna ska skilja mellan renlärliga och irrlärliga kyrkor, Matt 7:15, att endast ha kyrkogemenskap med renlärliga kyrkor och lämna irrlärliga kyrkor om de råkat hamna där, Rom 16:17. Vi förkastar unionism, dvs kyrkogemenskap med dem som håller fast vid falsk lära, som olydnad mot Guds befallning, som orsak till splittring i kyrkan, Rom 16:17; 2 Joh 9,10 och som medförande en ständig risk att förlora Guds Ord helt och hållet, 2 Tim 2:17-21.

29. En kyrkas renlärlighet konstateras inte bara genom vad den heter och inte heller genom att den utåt antar och undertecknar en renlärlig trosbekännelse, utan genom den lära som faktiskt lärs ut från dess predikstolar, teologiska semi-

narier och skrifter. Å andra sidan mister en kyrka inte sin renlärighet genom tillfälligt inträngande villfarelser, förutsatt att de bekämpas och slutgiltigt avlägsnas genom lärotukt, Apg 20:30; 1 Tim 1:3.

Förslaget att bilda en missionsprovins skulle kunna tjäna som ett steg i rätt riktning, och vi förstår att det tar tid att samla och ena de olika grupperingarna. Vi kan stödja och uppmuntra dem som tar steget att ge ett klart vittnesbörd mot de villfarelser som tolereras i deras kyrka och som vill lyda Skriftens befallning att skiljas åt om deras vittnesbörd inte tas emot, men en bekännelseprotest (att stå ”in statu confessionis”) kan bara vara ett tidsbegränsat tillstånd. Det får inte bli ett levnadssätt. När någon klättrar över ett staket har han en kort stund ett ben på varje sida om staketet, men det är obekvämt att vara kvar i den ställningen länge (och i det här fallet är det inte heller rätt).

Missouris underlåtenhet att ivrigt verka för bildandet av bekännelse-trogna kyrkor och stödja oberoende bekännelse-trogna kyrkor i all deras kamp är verkligen ett avsteg från Walthers och Franz Piepers ståndpunkt, då de spelade en viktig roll när det gällde att uppmuntra utvecklingen mot att bilda fria bekännelse-trogna kyrkor i Europa. Olyckligtvis har Missouri i hög grad övergivit sin tidigare roll som de små fria kyrkornas storebror för att i stället spela en biroll i den ekumeniska showen. Det är *en* sak att tålmodigt vänta på dem som försöker rädda sina skaror från statskyrkan och att fortsätta med att ge dem hjälp, råd och uppmuntran. Men som Walther insåg för över 100 år sedan är det centrala grunddraget i detta råd en klar och upprepad varning om nödvändigheten av komma bort från statskyrkan. Målet måste vara att fly undan vargarna så fort och så fullständigt som möjligt. Den varningen kan inte tas på allvar om den kyrka som låter varningen ljuda, Missourisynoden, själv snärjer in sig i kyrkogemenskap med kyrkor som är med i Lutherska Världsförbundet eller kyrkor som står i gemenskap med svenska och finska kyrkan, just de kyrkor som den bekännelse-trogna resten i de nationella kyrkorna måste fly ifrån. Walthers väg är svår, som han medger i sin artikel, men det är den enda rätta och trygga vägen. Vi hoppas att de som är kvar i de nationella kyrkorna i Europa och som vill vara verkligt bekännelse-trogna lutheraner ska lyssna till Walthers råd.

John F. Brug

Stöd Biblicums nya teologiutbildning

- En teologisk utbildning som är fast grundad i den heliga Skrift och den lutherska bekännelsen
- Vid en skola där Bibeln fortfarande betraktas som Guds ofelbara ord och högsta auktoritet för lära och liv

Herren förmanar sin kyrka genom aposteln Paulus:

”Det som du har hört av mig inför många vittnen skall du anförtro åt pålitliga människor, som i sin tur skall bli utrustade att undervisa andra” (2 Tim 2:2).

För att förbereda pastorer som trofast förkunnar och undervisar i Guds ords sanningar, har Stiftelsen Biblicum startat en pastorsutbildning på heltid i samarbete med Lutherska Bekännelsekyrkan. Syftet med utbildningen är att utrusta Guds kyrka med pastorer som ”rätt delar sanningens ord” (2 Tim 2:15) och förkunnar hela Guds rådslut i lag och evangelium.

Undervisningen bedrivs vid Biblicums institution i Ljungby och hålls av professorer och lärare från bekännelseetrogna skolor inom LBKs systerkyrkor förutom av några av LBKs egna pastorer.

Var med och ge ditt stöd till denna stora uppgift!

***Sänd din gåva till Stiftelsen Biblicum,
postgiro 15 23 35-6.***

Vädjan om hjälp

■ Vi vädjar till alla som förstår värdet av ett fritt bibelforskningscentrum för information och forskning att ekonomiskt stödja Stiftelsen Biblicum. Utan trogna understödjare kan Biblicum inte fullfölja sin viktiga uppgift.

Bankgiro Sverige 251-4701
Postgiro Sverige 15 23 35-6
Bankgiro Norge 7877.08.15400
Sampa Bank Finland 800017-70843747

■ Hjälp oss att sprida våra böcker och småskrifter! Inte minst studerande och lärare behöver en saklig information om Bibeln och bibelforskningen, som inte tar sin utgångspunkt i förlegade bibelkritiska teorier utan noggrant presenterar *biblisk tro* och *historiska fakta om Bibeln*.

■ Hjälp oss också att få flera understödjare och prenumeranter på vår tidskrift!

Stiftelsen Biblicum

Besöksadress:

Hantverkaregatan 8B, 341 36 Ljungby. Tel 0372/86303

Postadress:

Ordförande Alvar Svenson, Klasgatan 10, 340 14 Lagan
Tel 0372/30857. E-mail: alvar.svenson@swipnet.se

Tidskriftens expedition:

Carl Peterson, N. Stationsg. 29, 287 72 Traryd
Tel 0433/62580. E-mail: carl.peterson@rixtele.com

Kontakt i Norge:

Egil Edvardsen, Solåsvn. 20, 4330 Ålgård
Tel 51617540. E-mail: egil.edvardsen@luthersk-kirke.no